

CHICAGO, ILL., DNE 3. SEPTEMBRA (Sept. 3) 1918. LETO (VOL.) XIII.

Kapitalistična družba ne postane dobra s pomočjo vseh svojih zagovornikov. Kar se more v njej razviti v dobri smeri, bi se vsaj enako razvijalo v vsaki drugi družbi, kar v njej propada in prihaja v slabo smer, bi se pa rešilo v dobri družbi.

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŠ: V CHICAGO, ILL.
IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostiš, Filip Godić, Martin V. Konda, Etbin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Matt Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

John Ermene, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravlja, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Pogodič, Matt Pogorelec, John Rezel, Jos. Steblaj, Frank Šavs, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrieh, Stefan Zabrie, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljave je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

ZA KONVENCIJO S. R. Z.

Izvrševalni odbor predlaga za konvencijo S. R. Z., ki se snide 13. septembra v Chicagu, sledeči proviziorni

DNEVNI RED:

1. Tajnik pozdravi delegate in otvori zborovanje.
2. Volitev predsedstva in zapisnikarjev konvencije.
3. Volitev odbora za pregled poverilnic.
4. Tajnikovo poročilo.
5. Blagajnikovo poročilo.
6. Poročilo nadzornega odbora.
7. Splošni položaj in dosedanje delo.
8. Prihodnje naloge S. R. Z.
9. S. R. Z. in Hrvatsko Republikansko Združenje.
10. S. R. Z. in vojni cilji Zedinjenih držav.
11. Volitev izvrševalnega, centralnega in nadzornega odbora.
12. Razno.

Definitivni dnevni red določi seveda konvencija sama, ko se konstituirata. Vse organizacije, ki žele kakšno izpremembo dnevnega reda ali imajo kakšne predloge, ki bi se morali pri dnevnem redu jemati v poštev ali pa so sploh važnejšega pomena, so naprosene, da jih sporoče tajniku, čim prej je mogoče.

Konvencija se vrši v dvorani Pilsen Auditorium na Blue Island Ave., blizu 18. ulice in se prične ob 8. dopoldne.

Anton Terbovec, tajnik.

IZ URADA TAJNIKA S. R. Z.

Člane Slovenskega Republikanskega Združenja, klube, društva, krajevne organizacije S. R. Z., kakor tudi posamezne rojake, ki se zanimajo za naše gibanje, opozarjam na knjižico "Krfška deklaracija in demokracija", katero je izdal izvrševalni odbor S. R. Z. V knjižici je znana "krfška deklaracija", s primernim pojasnilom, kakor tudi "ehicaška izjava", ki tvori temelj S. R. Z. Iz obeh dokumentov in pojasnila bo vsakemu lahko umljivo, v čem se naša načela razlikujejo od načel Londonskega odbora in S. N. Z., ki stoji za stroški in poština, so za knjižico določene sledeče cene: — Da se vsaj deloma pokrijejo tiskarske cene: Za posamezne iztise 5c, za 25 iztisov \$1.00, za 50 iztisov \$1.50, za sto iztisov \$2.50, za petsto iztisov \$10.00, za tisoč iztisov \$17.50. Naroča se

pri tajniku. Manjši zneski se lahko pošljejo v poštinih znamkah.

Anton Terbovec, tajnik.

ZA ZAPADNO PENNSYLVANJO.

Lawrence, Pa.

Vse delegate okrajne organizacije in nadzornega odbora S. R. Z. za zapadno Pennsylvanijo vabim, naj pridejo v nedeljo 8. septembra ob 1 popoldne na

IZREDEN SESTANEK V SYGAN, PA.

Zaradi nekaterih zaključkov zadnje konference, ki smo jo imeli v Broughtonu, je ta izredna seja nujno potrebna in sem jo moral sklicati. Pridite torej vsi, ki niste preveč oddaljeni.

Zaključek seje bo takoj objavljen v naših glasilih. Torej gotovo na svidenje!

John Trčelj, tajnik.

Chicago, Illinois.

Ko se je približno pred letom dni vršila ustanovna konvencija Slovenskega republikanskega združenja, ni nihče pričakoval tako velikega napredka te organizacije v enoletni borbi. Bolj kakor kdaj poprej spoznavamo danes, da se je ta organizacija porodila iz naroda, ker se je čutila potreba zanjo. Ravno zato pa imamo tako hiter napredek, kajti ljudstvo samo, brez zunanjih pritiskov, je šlo na organizacijsko delo. Danes imamo krajevne organizacije skoro po vseh večjih in v mnogih majhnih naselbinah Amerike. Še več: program Slovenskega republikanskega združenja je pričel pridobivati trdnih tal tudi med Hrvati in Srbi.

Delegatje krajevnih organizacij SRZ. iz vseh krajev Združenih držav prišite dne 13. septembra v Chicago na Konvencijo Slov. rep. združenja, da se store nadaljni zaključki in ustvarijo še trdnjše podlage za konstruktivno in propagatorično delo v bodočnosti. Konvencija Slovenskega republikanskega združenja bo prvo v resnici vseslovensko zborovanje ameriških Slovencev. Toda kakor stvari sedaj izgledajo, ne bo to samo slovensko, nego jugoslovansko zborovanje, pravi kongres demokratičnih sil ameriških Jugoslovancev.

Dne 15. septembra zaključimo konvencijo jugoslovanske demokracije z veliko manifestacijo in shodom, kar je menda večini že znano. Ob 9. dopoldne se prične s povorko po ulicah z zbirališča na 19. cesti in So. Racine ulici. Slovenci v Chicagu in okolici, agitirajte že sedaj, da se do zadnjega udeležite te manifestacije. Društva naj pridejo korporativno, to je vsi člani. Slovensko ženstvo naj to pot pokaže, da se zaveda svoje naloge v teh resnih časih. Kolikor mi je znano, delujejo marljivo, da dajo manifestaciji čim privlačnejši značaj. Nekatera društva so sklenila, da pozovejo svoje člane na to paradno zbirališče ali pismi. Sklep enega društva je, da se piše vsakemu članu dopisnice, naj se udeleži te manifestacije. Vsakdo, ki se udeleži, pa naj prinese to dopisnico s seboj, in jo odda tajniku društva, da bo ta imel kontrolo nad članstvom. Taki sklepi so priporočljivi za vsako društvo, ki čuti, da je dolžnost njihovega članstva sodelovati pri tej manifestaciji za naše principe. Naj ve vsa ameriška javnost, da so Slovenci narod, ki zahteva samoodločevanje za vse narode. Seznantiti moramo široko ameriško javnost, da smo demokratični Slovenci, Hrvati in Srbi za jugoslovansko federativno republiko, iz česar sledi, da delujemo za razbitje Avstro-Ogrske in da smo pristaši Wilsonovega mirovnega programa. Zato je, čikaški Slovenci, zelo važno, da agitirate pri družtvih, v javnih prostorih in kjerkoli nanese prilika za udeležbo pri manifestaciji dne 15. septembra. Pravzaprav bi niti ne bilo potrebno voditi agitacije za tako stvar, če bi se vsi v polni meri zavedali važnosti take manifestacije.

Vsako bi enostavno naredil trden sklep: Pridem! Ako ga še niste, naredite ga.

ORGANIZACIJAM S. R. Z.

Dne 28. septembra se prične podpisovanje 4. vojnega posojila in se konča dne 19. oktobra. V kampanji za tretje vojno posojilo so Slovenci vršili v polni meri svojo dolžnost in tako jo bodo brez vsakega dvoma tudi v bodoče. Ameriški Slovenci se zavedajo, da je treba za uspešno bojevanje sredstev in ameriški Slovenci jih ne bodo odrekli. Podpisali so za stotisoče dolarjev Liberty bononov v preteklosti in podpisali jih bodo za stotisoče dolarjev v bodočnosti, dokler ne dosežemo ciljev ameriškega vojnega programa. In ta je poraz avtokracije, kar bo pomenilo zavlodanje demokracije med vsemi narodi.

Na seji izvrševalnega odbora Slovenskega republikanskega združenja dne 15. avgusta se je med drugim razpravljalo tudi o kampanji za četrto vojno posojilo. Eksekutiva SRZ. je sklenila podvzeti korake, da se kampanja med Slovenci kar najbolj mogoče organizira. Lokalne organizacije bodo dobile iz tajnikovega urada Slovenskega republikanskega združenja posebne listine s potrebnimi navodili, kako voditi kampanjo, da bo čim bolj centralizirana. Na ta način bomo dosegli še večje uspehe, kakor v prejšnjih kampanjah za vojna posojila.

Društva, združena v lokalnih organizacijah SRZ., naj se že sedaj pripravljajo za to kampanjo. Organizirajo naj posebne odbore, ki naj bodo v zvezi s tajnikom SRZ., ki jim bo dajal vsa potrebna pojasnila, kadar jih bodo potrebovali.

Ako bomo vodili kampanjo na tak način, ne bodo kredit za naše delo uživali razni ceneni politiki, ki bi kričali: "To je naše delo!" Pri zadnjih kampanjah so se pripetili taki slučajji ljudje so prišli in se bili po prsih, češ, glejte, kakšni uspehi so se dosegli z mojo pomočjo". V resnici pa so vse delo izvršili drugi, medtem je pa to njihovo delo izrabila hvalospevov ali političnih služb željna politična kreatora za svoje sebične namene. Vladni organi sicer vedo to, toda preprečiti se to ne da.

Demokratično in pošteno je, da vodijo med nami kampanjo od organizacij pooblašeni ljudje. Zato je pošteno in praktično, da vodijo kampanjo med Slovenci za četrto vojno posojilo odbori, izvoljeni od lokalnih organizacij SRZ. Dosegli bomo večje uspehe in kredit ne bodo dobili razni visokoleteči gospodje, nego slovenske organizacije in narod, v kolikor se tiče kampanje ameriških Slovencev.

Brez fraziranja pojdite na delo. Dovolj smo pametni, da razumemo, kako ogromne izdatke zahteva vojna. Ta sredstva pa more dati le ljudstvo; bogataši seveda več kakor delavci, toda vsakdo toliko, kolikor mu dopuščajo sredstva.

Če bomo vsi vršili svojo dolžnost v pogledu 4. vojnega posojila, bomo po končani kampanji lahko kazali naše delo s številkami in ne bomo potrebovali fraz.

Hermine, Pa.

Dne 18. avgusta se je tukaj ustanovila podružnica Slovenskega republikanskega združenja in v odbor so bili izvoljeni: Ant. Bertelj, predsednik; Anton Zornik, tajnik; Jos. Ribič, blagajnik; Jos. Fleis, zapisnikar.

Iz okolišnih naselbin je bil na tej seji navzoč samo Frank Primožič, ki je priporočal ustanovitev lokalne organizacije in obljubil, da bodo rojaki iz njegove naselbine pristopili k herminski podružnici, ker jih je premalo za ustanovitev posebne podružnice v njegovi naselbini.

Sklep seje je, da bo prispevek za člane podružnice 25c na mesec. Sklene se naprositi društvo Prostomislec, šte. 87, SNPJ. za dvorano naših

sej vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne.

Tajniku je naročeno, naj stopi v zvezo z vsemi društvi v tej okolici in naj propagira ustanovitve lokalnih organizacij S. R. Z. v naselbinah, kjer jih še ni. Ko se organizacijsko delo v tem smislu izvrši, naj skliče velik javen shod, na katerega se naj pozove kot govornik rojak Kerže iz Chicage. Ob tej priliki naj se napravijo vsi potrebni koraki za ustanovitev centralne organizacije za ta okraj. Če mogoče, naj se na dan shoda priredi tudi veselica. Morebitni dobiček se razdeli na polovico ameriškemu Rdečemu Krizu in SRZ.

Sklep zadnje seje je, naj se udeležijo trije člani naše podružnice na svoje stroške seje RSZ. v Broughtonu dne 25. avgusta, da opazujejo gibanje ondotnih rojakov in potem poročajo o vtisih na naši seji. Sejo smo zaključili ob 3:30 popoldne s pozivom predsednika Bertela, naj gre vsak član organizacije na podrobno delo in naj poskuša pridobiti kaj novih članov lokalni organizaciji.

Anton Zornik, tajnik.

Stanton, Ill.

V nedeljo 11. avgusta smo tukaj ustanovili krajevno organizacijo Slovenskega republikanskega združenja. Na tiste Slovence in Hrvate, ki se ji še niso pridružili, apeliramo, naj se ji pridružijo na prihodnji seji, ki se vrši dne 8. septembra ob 2. popoldne v prostorih g. Goreckija. Na ustanovni seji je pristopilo k lokalni organizaciji 21 članov. Sedaj pa je odvisno od vas, ki ste se izven organizacije, da se nam pridružite in s tem pripomorete ustvariti organizacijo, ki bo trdnjava jugoslovanske demokracije v naši naselbini. Ne pozabite, da smo sinovi in hčere majhnega naroda, zato med nami ne sme biti ljudi, ki bi zanemarjali delo za naše principe. Ker nas je malo, moramo delati toliko bolj vsi, kolikor nas je. Če se bomo vsi poglobili v delo, bomo Slovenci v bodoči Jugoslaviji igrali najodličnejšo vlogo, ker bomo imeli mnogo izkušenih ljudi na organizacijskem, političnem, kulturnem in drugih poljih. Izkušeni ljudje pa se bodo najbolj potrebovali v Jugoslaviji, če bo hotela napredovati naj si bo gospodarsko, politično in kulturno.

Pristopite v naše vrste. V organizaciji utrjujemo svojo moč, se izpopolnjujemo v znanju in bistrih pojme. Ako bomo zmogli organizirati naše sile v veliko demokratično in obenem disciplinirano organizacijo, bomo svetu dokazali, da smo zreli za civilizacijo in s tem odpadejo argumenti nasprotnikov, da niso Jugoslovanci še zreli za samovlado, to je, republiko, nego je potreba, da jih vlada dinastija toliko časa, da dozore za civilizacijo in da se popolnoma demokratizirajo.

Jugoslovanci v Stauntonu, pridružite se organizaciji SRZ. Potrebno je, da pristopite. Zakaj, to sem povedal z gornjimi vsticiami.

Chas. Zakelj, tajnik.

Diamondville, Wyo.

Končno smo se tudi tukaj na daljnem zapadu zgnili. Tudi mi bomo skušali ustanoviti lokalno organizacijo Slovenskega republikanskega združenja in upam, da bomo s tem ciljem tudi uspeli, kajti priprave so v teku. Društvo Bratje Miru, št. 253 SNPJ. je na svoji redni seji sklenilo sklicati sejo vseh društev tega kraja v nedeljo dne 8. septembra. Zborovanje se prične ob 1. popoldne v društveni dvorani. Na to sejo so dobrodošli vsi, ki se zanimajo za gibanje Slovenskega republikanskega združenja in tudi tisti, ki imajo proti tej organizaciji kakšne pomisleke. Skušajmo tudi tu zgraditi organizacijo, ki bo delovala po potu uspehov v korist naših idej in našega programa.

Agitirajte med prijatelji in znanci za udeležbo seje 8. septembra.

Po svetu.

ŠPANIJA IN NEMCIJA.

(Konec s 1. strani.)

nemško ladjo za španski parnik "Arzmeni", ki je bil torpediran od neke nemške submarinke, do čim je bilo možno rešeno.

To je prvi uradni korak Španije, odkar je vlada zagrozila, da konfiscira toliko interniranih nemških ladij, kolikor bi Nemčija torpedirala španskih.

Pariz, 2. septembra. — Po vestih iz žveicarskih virov besni nemška vlada zaradi španske situacije. Nemčija ne želi vojne s Španijo, ker ima ta velik vpliv v južni Ameriki. Noče pa odobriti španskega načrta zaradi torpediranih ladij. Vidi se, da je ves ugled vojne stranke odvisen od španske krize.

Iz Haaga poročajo: Potnik, ki se vračajo iz Nemčije, potrjujejo izpovedi nemških vjetnikov v Franciji, da se vrši na Nemškem velika izprememba javnega mnenja. Nikdar še niso Nemci tako jokali in molili za mir, kakor danes. Vlada je v velikih škripih in iz nekaterih člankov v berlinskem "Tageblattu" je sklepiti, da pride v kratkem uradna izjava o "osvoboditvi" Belgije.

Iz Amsterdama poročajo: Kakor javljajo iz raznih virov, se nadaljuje vstaja v Ukrajini in nemške ter avstrijske čete so v neprestanih bojih z revolucionarnimi kmeti in delavci. Železniška stavka še ni končana in štrajkari so povzročili Nemcem že neprečlenljivo škodo.

Iz Berna poročajo: Notranji položaj v Avstriji je danes tak, kakor je bil v Rusiji pred revolucijo. Ruski vjetniki, ki so ušli v Švice, pripovedujejo, da je Avstrija polna vojaških dezerterjev, ki prihajajo z vseh front. Posebno žalostno sliko kaže italijanska fronta. Ako se bo beg s te fronte nadaljeval še nekaj časa v tej meri, pobege v armada, in Italijani bodo imeli odprto pot nazaj na Goriško. Gore in gozdovi za italijansko fronto so polni begunov, ki hodijo okrog kmetov in jim po-

nujajo vojaško opremo in celo bajonete za grizljive jedi. Kmetje naravno simpatizirajo z dezerterji, ker morajo sami obutiti trdo pest militarnih starih oblazin. Večne revizije poljskih pridelov in živine so spravile kmeta v obup in začel se je organiziran odpor. Kmetje skrivajo, kar morejo skriti, in kadar pridejo žandarji ali vojniki iskat skrito žito, pride navadno do krvavih bojov med njimi in kmeti, ki dobe orožje in strelivo od dezerterjev.

Iz Londona poročajo: "Epoca" v Rimu javlja — kakor se glasi depeša "Central Newsu" — da je nemški kaiser po zadnji konferenci z avstrijskim cesarjem izjavil, da sta oba vladarja sklenila nadaljevati vojno toliko časa, da skupno zmaga ali pogineta. Njuno geslo se glasi: "Vojna na življenje ali smrt!" Kaiser je karl sta neki dejala, da rajši pogineta, kakor da bi cdnehala z eno samo koncepcijo.

Ta skupnost je vsega priznanja vredna reč, ker je res najbolje, da vzame hudič oba skupaj.

Iz Curiha javljajo: Kljub strašni bedi v Avstro-Ogrski evete profitarstvo med trgovci, kakor ni še nikdar evetelo. Budimpeštanski "Hirap" piše, da je neki veletrgovec v Budapešti prijavil vladi, da je njegov dobiček znašal 20,000 K l. 1915, 48,000 kron leta 1916, lanske leto pa 90,000 kron. Ker se je oblastem to poročilo trgovala zdelo sumljivo, so preiskale stvar in našle, da je imel mož leta 1915 280,000 namesto 20,000 kron dobička, leto pozneje je imel 1,800,000 kron namesto 48,000, in lani je njegov profit narasel na 3,700,000 kron namesto 90,000, kakor je sam prijavil. V treh letih vojne je veletrgovec prikrl 5,642,000 kron profita, da mu ni bilo treba plačati davka.

Iz Tientsina poročajo, da so Čehoslovaki pod generalom Semenovom vjeli večje število boljševikov v bojih v Sibiriji. Dalje javljajo iz Moskve, da so sovjetske čete požgale več vasi blizu Moskve, kjer so se vršili protirevolucionarni shodi.

Iz Vladivostoka poročajo, da so japonske čete ob reki Usur izvojevale prvi uspeh nad sovjetskimi četami. Japonci so napadli z oklopnimi vozovi vprčo ljutega topniškega ognja in vrgli boljševice nazaj. Dalje poročajo, da so Američani privatno posodili mestu Vladivostoku tri milijone rubljev in vzeli poulični tramvaj za poročstvo.

Iz Amsterdama poročajo: "Izvestija" v Moskvu so objavila prvi del tajnega dnevnika, ki ga je pisal pokojni ruski car. Priobčeno je tudi pismo, ki ga je pisala Nikolaju njegova mati 14. januarja 1906 ob času večjih nemirov v Rusiji. Pismo ima sledečo vsebino: "Dragi Nikolaška: Zelo smo Ti hvaležni za Tvoje drago pismo, iz katerega veje nov duh. Ako bi bili še prej tako odločni, bi si bili prihranili že mnogo sitnosti. Ne vemo, zakaj izgublja Witte (tedanji ministrski predsednik), toliko časa. Revolucionarne svinje, ki nam hočejo vzeti kronsko lastnino, kakor se glasi njihov program, je treba poučiti, da se ne sme nihče dotakniti osebne lastnine carja in njegove rodbine. Bila bi veličanska zgodovinska napaka, če bi le za las odnehali; vsaka koncesija bi bila znamenje naše slabosti. Naš absolutni princip mora biti neomejena in neizprosna sila. Bodi močan, Nikolaška!" — Drugi izveščki iz carjevega dnevnika so: 9. julija 1917 je Nikolaj zapisal: "Tri mesece smo že tukaj zaprti in najbolj pogrčamo pisma od drage matne. Za drugo se ne brigamo." — Na drugem mestu je Nikolaj omenil manifest, ki ga je izdal veliki knez Mihajlo (njegov brat), kateri je apeliral na Ruso, da se naj snide ustavodajna skupščina v šestih mesecih. K temu je bilšar ear pripomnil: "Bog zna, kaj mi je prišlo na misel, da je zapisal to neumnost." Na isti strani je Nikolaj za beležil: "Slišal sem, da so se prenehali izgrezi v Petrogradu. Moja želja je, da bi se nadaljevali."

Iz Amsterdama poročajo: Leon Trocki je 23. t. m. v "Krasnaji Gazeti" objavil izjavo, ki se glasi: "Ko so se Japonci meseca aprila pripravljali za izkrcanje svojih čet v Vladivostoku, je ja-

ponska vlada obvestila zaveznike, da je sibirski železnica v nevarnosti pred avstro-nemškimi vjetniki. Tedaj sem poslal ameriške in angleške častnike iz Moskve v Sibirijo, da se prepričajo in poročajo, da je nevarnost železnice prazna govoričica. To je znano tudi ameriškemu poslaniku Francisu. Zdaj, ko je intervencija izvršeno dejstvo, pa podpira ameriška vlada japonsko laž."

Iz Arhangelska poročajo čez London: Zavezniško poveljništvo je uradno odgovorilo, da ni res, da so angleške, francoske in ameriške čete, ki so se izkrcale v Arhangelsku, "armada klatežev, ki hruška ruski proletarijat na boj proti boljševikom," kakor sta izjavila Lenin in Trockij. Poročilo pravi dalje, da so se zavezniške čete izkrcale na vabilo postavne vlade v severnem delu Rusije, ki zaštopo ustavodajno skupščino, in imajo namen pogmati Nemce iz Rusije in ovreči brestlitovsko pogodbo, ki je bila "izdajalsko podpisana od boljševikov". Poročilo pravi, da nimajo zavezniki namena vtikati se v notranje ruske zadeve.

Iz Kodanja javljajo, da je ondotni finski poslanik izjavil: "Finska je v skrbeh zaradi izkrcanja zavezniških čet v Murmansku. To pomeni, da so sovražnostni napere proti nam ravno tako kakor proti sedanjim ruski vladi. Velika Britanija in Amerika nista priznali finske neodvisnosti in zavezniški poveljnik v Murmansku je dejal, da je njihov namen ponovno združiti Rusijo."

Iz Curiha poročajo: Iz privatnih nemških virov je prišlo poročilo o uporabi nemških čet v Berlinu. Čete so se uprle na kolodvoru, ko so imele oditi na zapadno fronto. Uporniki so bili užugani s strojnimi puškami.

Iz Kijeva čez Dunaj poročajo, da se je zadnje dni našlo v Samari 200 zastopnikov ruske ustavodajne skupščine in so izvolili novo vlado s štepavnom od kadetske stranke in generalom A'ekševim na čelu.

O iznajdbah.

Ves razvoj tehnike v vseh nešteti tisočletjih, kar hodi človeštvo po svetu, bi se lahko imenoval "zgodovina iznajdb". Ves način našega dela in sredstva dela počivajo na iznajdbah. Od prvih, najprimitivnejših začetkov dela pa do najpopolnejšega, najkompliciranjšega sistema tehnike je vse iznajdba. Ko je prvo nam neznan, človeku vsaj podobno bitje pobralo prvi kamen, nemara da razbije z njim orehovo lupino, je bila to iznajdba; prvo kamnitno kladivo je bilo iznajdba; prvi leseni kol je bil iznajdba; prvo napravljanje ognja, prve stativne, prvi plug, prva igla, prvi meč, prva brv, prvo kolo pa vse do naših čudežnih stojev, do brzojava, telefona, fonografa so same iznajdbe.

Na milijone jih je, in ogromna večina iznajditeljev je neznana; njih imena niso zapisana v nobeni zgodovini, in sedanost s svojo kulturno višino ne zna niti prav oceniti, koliko je vsaka iznajdba pomenila za tisti čas, ko je bila storjena.

Za iznajdbami pa ni bilo vedno tako, kakor je sedaj, da je njih namen večinoma oseben dobiček. Lahko se pravi, da je bila v preteklosti večina iznajdb storjena popolnoma nesebično, v mnogih slučajih po naključju, v mnogih pa z željo, da se koristi splošnosti. V dobi kapitalizma je razumljivo, da upliva kapitalistična načela tudi na iznajdbe.

Pravni nazori našega časa smatrajo iznajdbo za duševno last iznajditelja in priznavajo njemu pravico, da uživa sam za gotov čas sadove svojega izuma. To se vrši s patentiranjem iznajdbe. Ali pogostoma ima to načelo zgolj teoretično veljavo; v mnogih slučajih je ostal iznajditelj siromašen, medtem ko so kapitalisti, ki so prevzeli iznajdbo za izkoriščanje, vlekli bogastva iz nje. Tudi se zgodi, da se kakšna iznajdba ne spozna prav; človek, ki jo je storil, žrtvuje včasih celo svojega življenja in vse, kar ima, zanj, pa ne doseže niti navadnega priznanja in njegov izum izgine. Če iznajde pozneje drug človek ravno to, morda le v kakšni malenkosti izpremenjeno, pa žanje milijone, ker se sedaj njegova iznajdba razume.

Splošno je pa kljub temu razširjeno mnenje, da pomenijo iznajdbe bogastvo. Ljudje vidijo le tiste, ki so imeli uspeh, zlasti finančni uspeh, pa ne opažajo, da so to pravzaprav izjeme.

Umevno je, da hoče živeti vsakdo vsaj v blagostanju, a le malokdo ostane v svojih željah tako ponižen: večina ljudi hrepeni po bogastvu. In če jim pri tem stremljenju odpovedo vsa druga sredstva, niso redki taki ljudje, ki se zateko k zadnjemu sredstvu, k iznajdbam. Bogastva si želijo reče že slučajno čital ali slišal, kakšne baj-

ne zaklade je prinesla ta ali ona iznajdba temu ali onemu človeku v ubožno koč. "Če se je onemu posrečilo, zakaj bi se moralo meni ponesrečiti, si misli, pa se vse do misli in tuhta in meša in kuha in pili in zbija, ker se da. Kratkotrajno, počasi postaja izumitelj, in neredko tudi res postane. Nikakor se ne da tajiti, da so mnoge iznajdbe le na ta način zagledale beli dan.

Često dela človeku preglavico, da bi se resno držal, če pogleda v seznam vseh različnih predmetov, ki zahtevajo kot novo izumljeni zakonitega varstva. Naj sledi nekaj evrov takih patentov: "Podmorski omnibus", — "Čevlji z ventilacijo", — "Avtomatično sezuvojoči zajec", — "Kopalna blazina", — "Sveteči klobuk", — "Obuvalo za živali", — "Priprava, ki se z njeno pomočjo ohrani pri dvokolesnih vozovih ravnotežje", — "Avtomatični ugaševalec sveč".

Vendarle pa moramo priznati, da ideje, za katere tukaj gre, pravzaprav niso ravno tako napačne. Morda se kdaj še prav dobro obnesejo v praksi in nikakor jih ne smemo kar kratkotrajno zasmehovati in odklanjati. Ravno take iznajdbe, ki so v zvezi z vsakdanjimi potrebami življenja, so bile za človeštvo čisto neprecenljive vrednosti in so prinesle iznajditelju velikanske svote. Tako je prinesel zvonec, ki visi nad plinovim plamenikom, duševnemu očetu blizu pet milijonov kron. Direktno v spanju je prišel baže neki inženir Springer na to, kako bi se dal napraviti avtomatično delujoč zapor. Zbudil se je in je poizkusil prestaviti v resnico, kar so ga bile ušle sanje. In posrečilo se mu je. Nekaj dni pozneje mu je že nekdo ponudil za njegov patent 35.000 dolarjev. Srečni človek je torej v resnici v spanju prišel do denarja.

Včasih je pa bil le slučaj, ki igra že tako in tako veliko vlogo na polju izumov, oni Prometej, ki je pokazal človeku luč spoznanja, po kateri poti pride do zlata. Živel je v severoamerikanski državi Maine neki farmar, priletel mož, ki ga je silno dražilo to, da so porabili njegovi številni otroci toliko obutali. Vedno nove čevlje in nove čevlje! A vsaki so bili naenkrat za nič; zlasti spredaj na prstih so bili vsaki takoj obrabljeni ali celo poškodovani. To mu je vdihnilo v modro glavo srečno misel, da je oborožil vsake nove čevlje na prstih z bakrenim oklepom. To je pomagalo izborni; vsaki čevlji so trajali trikrat dalje, nego prej. Neki trgovec, ki je ravno obiskal farmo, je svetoval modremu farmerju, naj vzame na to pravo patent. Kakor je bilo rečeno, je bilo storjeno. Nekan tednov pozneje je bil patent že dalje prodan za 400.000 mark.

Neredko je že tudi pravočasno patentirana igrača naredila kneza iz ubogega nemančca. Neki pleskar se ravno žuri s tem, da bi nadahnili stene visoke hiše z novimi barvami; visoko gorj stoji na lestvi. Ker potrebuje ravno nekaj kljuk zaponk, vzame dve naenkrat v roko. Pri tem mu pa /duh... zaponki pade... drugo in več ur se mora truditi, preden ju razreši. To ga je pripravilo do tega, da je sestavil dvojno zaponko; če sta se obesila oba dela zaponke drug v drugega, ju je mogel zopet ločiti le človek, ki je poznal neko skrito njuno posebnost. Torej nekaka igrača za odrasle, potrata časa za one, ki jih morejo take stvari kratkočasiti! Ko je patent naznanil, so ahomizgavali z ramami, češ, pri tem pa že ni pod črepinjo vse prav v redu. A mož je pri tem obogatel.

Iz kraljestva patentov je tudi sledeča dogodbica, ki je že zato vredna, da se omeni, ker na posebno karakterističen način dokazuje, kako se na tem svetu vse spreminja. Leta 1899, 18. malega travna, je bilo v nemškem državnem zboru prvo branje mesnega in mesarskega zakona. Poslanec Vielhaven je trdil v svojem govoru, da je slišal, da nameravajo nazvati Amerikanci neko posebno dragoceno šunko "Buelowa šunko". To v zahvalo za očividno protekcijo, katero so uživali ameriškanski mesni izdelki v veliko škodo domačih od tedanjega državnega tajnika urada za vnanje posle. Za to opombo je vtaknil govornik v žep opomin na red; o slučaju se je mnogo govorilo in "Buelowa šunka" je postala pravcata krilat beseda. Nekemu mesarskemu mojstru v Hamburgu se je zdelo posebno imenitno, da bi prehitel Amerikane, in hitro je zahteval od cesarskega patentnega urada zakonitega varstva besede — "Buelowa šunka" za gotove svoje izdelke. Imenovani urad mu je pa odgovoril, "da je sicer navada, da se rabijo imena velikih mož kot fantastna imena pri varstvu vzorcev, kakor Bismarck, Hohenlohe, i dr., ker so se ti moške odlikovali in so njih imena znana in slavna, v tem slučaju pa, če je z izrazom "Buelow" mišljen državni tajnik urada za vnanje posle, stvar ni taka, ker ta še ni izvršil dovolj imenitnih činov, da bi bilo njegovo ime slavno in splošno znano. Zato se mora vpis besede "Buelowa šunka" odkloniti". Mož šunk se pa ni dal kar tako ugnati v kozji rog. Iskal je in iskal, dokler ni izvohal nekje mesarja z imenom Buelow. Tega je pregovoril, da mu je dal v njegov namen svoje ime in nato je bila varstvena znamka "Buelowa šunka" brez vseh ovir vpisana v patentni seznam.

Patenti — nič kot patenti, kakor daleč sega

pogled! Kako so zasmehovali celo njegovi praktični rojaki Severoamerikanci, ki je zahteval zakonitega varstva za kovinske gumbce pri čevljih! Ta iznajdba, sama na sebi tako priprosta, ga je naredila za milijonarja. Mnogo drugače se ni godilo onemu, ki je prvi nadomestil gumbce pri rokavicah z "mekaniko"; podobno je bilo z onim, ki je prvi začel zamaševati steklenice s kovinskim zamaškom mesto s probkovim, in nič drugače z onim, ki je izumil jaške za konzerve, pri katerih ni treba noža, če se hočejo odpreti, ker se dajo odpreti s samim pritiskom.

Včasih patentira kdo kako pozabljeno stvar ali izgubljeno tehniško umetnost. Tako je bilo s takozvanimi varnostnimi iglami, ki niso bile pravzaprav nič drugega, kakor zvesta kopija iz starorimskih časov. Tisti, ki jih je zopet oživil, je po njih obogatel. Pred nekaj desetletji je brskal neki Benečan po starih knjigah in obledelih rokopisih. Pri tem je našel na stare recepte, po katerih so stari umetniki palače dožev izdelovali slavnostne steklene posode in posodice. Umetnost se je bila popolnoma izgubila; nihče ni vedel več zanje. Ljudje so neverjetno zmajevali, ko je zahteval Commendatore Salvati, tako se je imenoval oni srečni človek, na to staro umetnost patent. Imel je krasne uspehe.

Ni vsakdo tako neumen, kakor čevljar Gregor Urban iz Budjevice, ki je izumil, kakor je dokazano, črnilo za čevlje, a je moral doživeti, kako so drugi s to njegovo iznajdbo obogateli, sam si je pa moral s trudom služiti vsakdanji kruh. Kovinsko pero je izumil leta 1808 neki učitelj v Kraljevu na Pruskem. Razbojnal je to novico v svet, vesel lepega uspeha. Zvedel jo je tudi Anglež Mr. Perry v Birminghamu; patentiral je iznajdbo hitro kot svojo in postal je milijonar, dočim je umrl njen prvi duševni oče v revščini. Anglež je bil pač Anglež.

Nečete iznajdbe imajo le tedaj pomen, če se morejo z velikim kapitalom spraviti v prakso. Reven iznajditelj ne more sam z njimi ničesar začeti. Ako hoče imeti sploh kaj dobička od svojega dela, mora iznajdbo prodati. In dostikrat se zgodi, da dobi zanje primeroma malenkost, kdor jo nakupi, pa pridobi milijone.

V splošnem koristijo iznajdbe dandanes posameznikom veliko več kakor splošnosti, in to ovira napredek. Marsikdo, ki bi bil sposoben, pa ne more napraviti ali dovršiti svoje morda resnično važne iznajdbe, ker nima finančnih sredstev zanje. Tudi za iznajdbe in iznajditelje pride pravi veliki čas šele tedaj, ko se kapitalistični sistem umakne boljšemu, socialističnemu.

Ivan Podrobnik:

Vragov eksperiment.

Gospod Jezeršek je prišel v zadrege, strašne zadrege. In sicer v denarne zadrege, izvirajoče iz njegovega javnega, gospodarskega delovanja.

Bog ve, da ni nameraval nič slabega: da se je stvar posrečila, imeli bi bili ljudje lepe zaslužke, on pa bi za sebe ne bil zahteval nič več, nego mu je pritakalo po poštenih trgovskih načelih, ali pa še toliko ne; toda v zadnjem hipu se je cel posel tako bedasto zveržil, da ga ni mogel več razmotati in da so se vsi računi zmešali. A treba jih je bilo urediti in sicer nemudoma!

Pet tisoč kron bi bilo dovolj, samo pet tisoč, samo kje jih dobiti... Lahko bi stvar odkrito povedal na pristojnem mestu in bili bi mu pomagali. In tega se res ni pišal, da bi bil moral potem po malem vračati in da bi se mu bilo treba vočigled njegovih pihih dohodkov za nedogleden čas odreči vsake udobnosti; ali zavedal se je, da bi bila s tem odrezana tudi njegova karijera: vrgli bi ga v kak zakoten kraj in njegov brezdomni organizatorični talent bi bil najbrže za vedno pokopan. In tega ob svoji navdušenosti za stvar ne bi bil mogel prenesti, trdno uverjen predvsem, da bi ta škoda javnemu blagru ne bila v nikakem razmerju s skoro neznatnim povodom.

Ne, ta pot mu je bila zaprta. Prijatelj, ki bi se bili mogli zanj izločiti za tako svoto, ni imel in se je tudi tresel že ob sami misli, da bi se moral pred kom toliko ponižati. In končno bi tako prišla cela stvar morda na še veliko nelepši način na dan, nego da jo sam odkrito pove.

"Ali denar do ponedelja moram imeti, pa naj se samemu vragu zapišem!" je zastokal, ko je že peto popolnoma prečuto noč stopal po svoji sobi gor in dol.

No, komaj da je te besede izustil, že se mu je noga sama ustavila. "Vragu se zapišem..." so

se zategnile njegove misli. Srce se je prestrašilo, ustavilo, a usta so besede še enkrat ponovile.

Hm... misel sama ni pregreha... Da stori, bi bil težek greh... Ampak nazadnje... saj ni še rečeno, da se z vragom mora res tudi spajdašiti, ako ga pokliče... In da ga premaga, da ostane trden na vse slake obljube, ki mu jih bo oni za tako ceno brezdomno stavil, da postavi s tako sijajnim uspehom svojo krepkost takorekoč na poskušnjo, — zasluga bi ne bila manjša od pregrehe in odpustanje takorekoč za petami...

Boril se je še štiri dni, štiri dni tja, teden je šel s težkimi, nerodnimi, enakomernimi, ali ali ah, le s prehitrimi koraki h kraju: tuf, tuf, tuf: sredi, tuf: četrtek, tuf: petek — — — stoj! še jutri in nedelja, a v ponedeljek so tu in vse bo izgubljeno!

In v petek zvečer se je odločil... Rekel je, da ima nujni posel in je odšel v društveno prostoro, kjer je zaprl vsa vrata za seboj. Zastrel je z največjo pazljivostjo vsa okna, ugasnil luč, prižgal sveče, se ogledal še enkrat, ali so odstranjene vse svete reči, in je odprl na visokem, črnem stolu ogromno črno vezano knjigo: kalamon. In začel je z nekoliko podgrtavajočim polglasom čitati strašno zakletev, s krajevnim pogleda pa je čkal, odkod se prikaže: iz kota, skozi zaprto okno, skozi prislonjena vrata?

Kar naenkrat, — ni bil še na sredi precej dolge in v veliko natančnostjo, spretnostjo, skofaj bi rekli tudi spoštljivostjo, seveda v vse druge svrhe sestavljene formule, — zunaj pred vrati rahel šum, nato tih plehak hehet in diskretno trkanje na vrata.

"Že dovolj, že dovolj, prečastiti, ne trudite se dalje!"

In že stoji tik pred pisalnikom visok, nekoliko preveč tenak gospod v črnem dolgem salonu, s črnimi rokavicami na rokah, s trdim klobukom v levici in malim kovčgom v desnici. Oči so mu bistre, smejejo se prej dobrodušno nego kaj drugega, usta so tanka, da, a dosti prijetna in brada ni nič bolj špičasta nego jo nosi učitelj Peter Jezeršek iz sosednjega Škrilja. Sploh se Jezeršku zdi, da i cela postava, a posebno tudi glas došleca nemalo spominja na tega njegovega največjega protivnika. In edino to bi bilo moglo kaziti dober vtisk, ki ga je došlec nanj napravil, tem bolj, ker vragu človek že lahko pripisuje zmoglost, da bi si bil mogel izbrati kako manj neaktano obliko za svoje utelešenje. Jezeršek je previdno potegnil tudi malo zraka v nosnice, ali o onem duhu po žveplu, o katerem govorijo ljudje, ki so videli v svojem življenju vse prej nego vrage, ni bilo ne duha ne sluha.

"Tako hitro!" je vzkliknil Jezeršek bolj nehotne nego hote.

"He, he!" se je zopet zahehetal došlec tako naravno, da je Jezeršek za hip zadvomil, ali ni njegov protivnik, vržji: kakor je bil, na kak način zavohal njegove namene, se nekoliko prešlel ter se prišel norčevati iz njega. Ali ne, bil je res vrag in je nadaljeval: "He, he, gospod kaplan, ni so več časi, da bi se človek (prav res: človek! je rekel) pustil dolgo časa prositi, — nazadnje se mi še premislite ob ti nepotrebno dolgi molitvi. Ali dovolite predvsem, da malo odložim!"

Jezeršek je vljudo prejel za stol, toda oni je odkimal. "Hvala! Pojdiva rajši k mizi in prinesite še sveče tja!" je rekel ter je stopil hitro, — in prav nič ni šepal — k obširni mizi, kjer je porinil spretno nekoliko akfov vstran, da je bilo več prostora. In potem je počasi slekel rokavice ter začel

jematj s svojimi finimi rokami iz kovčega: najprej srednje veliko škafitjo, ki jo je dal na oni kraj mize; potem čisto novo pero na črnem ročniku ("S tem bom podpisal!" je spoznal Jezeršek), potem svetel operacijski nož ("S tem mi bo žile odpril!" se je stresel); potem pa malo stekleničico ("O, kolika obzirnost: karbol za desinficiranje rezila!") in končno veliko polo žoltga pergamentnega papirja, že vso popisano s prelepo pisavo in vso okrašeno z drznimi arabeskami. Popodba! kontrakt! In že vse izdelano in pripravljeno za podpis, kakor da je prišel notar z naročenim aktom!

Jezeršek je gledal in molčal; a naenkrat mu je bilo, kakor da ga noge več prav ne držijo, in že je sedel na stolu za seboj. Došlec se je lahko priklonil, kakor da vidi v tem dovoljenje, da tudi on sede, ter se je udobno zleknil v obširen stol pred pisalno mizo.

"Stvar bi bila torej v redu, a treba je, da vam pogodbo vseeno prečitam," se je zdajci oglašil. Kaplan bi bil staval, da zdaj notarja Ovsenjak oponaša, ko je prihajal legalizirati podpise novoizbranih članov načelstva.

Ali mogoče ravno radi tega se je Jezeršku tudi naenkrat zadelo, da se vsa stvar vrši povsem človeško, skoro niti toliko svečano ne, kakor je znal to napraviti Ovsenjak, in to mu je dalo pogum, da je z nepričakovano odločnostjo onega ustavil:

"Ne zamerite, gospod, ali zdi se mi vendar potrebno, da se predvsem sporazumeva, kaj hočete vi in kaj hočem jaz; potem šele bomo morali pogodbo pisati in podpisovali pa ja ne. Tako na primer..."

(Dalje.)

Poslednji dnevi Štefana Poljanca.

Klavrne sence, brez svojega glasu, v megli omahuječe! V polišineli se je pretakala gorka usrpea če! V polišineli se je pretakala gorka kri umetnika, ki jih je držal na vrvi — v seneah, usrpatorjih, se ne pertaka križnega človeka, kakor bi bilo potreba in kakor je bila namera, tudi ne kri umetnika, zakaj umetnika ni, temveč pretaka se vrag vidi kaj, le ne življenje. Čmeri se, potvora, brez vzroka, vriska brez vzroka, brez vzroka naposled umrje in nobene solze z a njim. Nobene solze, zakaj soroden ni bil ne meni, ne tebi, stotero obrazov je imel in nobeden ni bil resničen.

Čemu pa bi se jezil zaradi teh stvari? Štefan Poljanec je moj človek in vse drugo me nič ne briga. Toliko pa lahko pravim: nobena klavrna senea v najbolj klavrnih zgodbi se ni v tako kratkem času tako korenito izpremenila, kakor se je izpremenil Štefan Poljanec, ko je stal pred durmi ter poslušal korake, ki so se bližali. Drugim pripovedovalcem se pripeti nezgoda, da se jim izpremeni junak po govorici, po duhu, po značaju; Štefan Poljanec pa se je izpremenil te-

lo v obraz, tako močno izpremenil, da sem ga komaj sam spoznal. Kar je drugače samo tehniška nerodnost slabega pripovedovalca — tukaj je gola resnica. Gospod Valentin je rekel, da je spoznanje prvo poglavje smrti; in Štefan Poljanec je bilo obsenčilo spoznanje, smrt je bila zapisana na njegovem čelu.

Duri so se odprle, v mračni predsobi je stisnil Štefan drobno, gorko roko in je stopil v izbo. "Dober večer, Matilda!"

V izbi je gorela svetilka tako dremotno, da je razločil Štefan komaj beli obraz poleg sebe. Zdelo se mu je, da so oči objokane in da so lepe ustnice blede.

"Vedela sem, da prideš."

Sedel je na zofa in je uprl dlani na kolena. "Ni bilo tako gotovo, Matilda, ni bilo tako gotovo. Človek, ki prihaja v leta, mora računati s praktičnimi razmerami. Časi se spreminjajo, doba prehiteva dobo in gorje mu, kdor ostane zadaj. Ali poznaš gospoda Valentina?"

Matilda je sedla poleg njega in mu je gledala v obraz s strmečimi očmi. Nato je vstala,

privila je svetilko ter vzdignila senčnik.

"Ali si ti, ali nisi? Po besedah te ne poznam, komaj da te poznam po glasu in licu!"

"Posveti, Matilda! Tudi jaz sem radoveden, kakšen je človek, ki je bil večeraj se poet iz tiste lepe, nedavno izumrle družine in ki danes že računi s praktičnimi razmerami."

Pogledal je v ogledalo in se je zadovoljno nasmehnil.

"Dobro! Jako dobro! — No, Matilda? Tvoje oči so objokane."

"Ali si prišel gledat moje solze? Verjemi, da me je sram; jutri se že morda posuše."

"Tako je prav. Jaz sem jokal zaradi tebe dalj časa in tiste solze so bile prav tako brezpomembne, kakor so tvoje. Človek mora računati s praktičnimi razmerami. Jaz ležim na smrtni postelji, Matilda."

"Tudi meni se zdi."

"Tvoje oči so bile bistre od nekada. — Čuj, Matilda! Ali se spominjaš tistih časov, ko sem te ljubil po trubadursko? Vsi smo takrat tako ljubili, vsi smo bili poetje, z verzi in brez verzov. Sanjali smo bili, hrepeneči v neskončnosti in v solnce, zato ker je bilo naše življenje tako tesno in temno."

"Zdaj poznam tvoj glas."

"To je zaradi živahnih spominov. — Žalostno je bilo naše življenje, ampak nikoli se ni porodila tako žarka luč iz noči kakor tedaj, ko smo zapeli v nižavah pesem o hrepenenju, ki se bo glasila v večnost. Ti sama, Matilda, si slišala to pesem in ne boš je pozabila nikoli, kakor je svet ne bo pozabil. Pesem ti je bila pogodi, našega življenja pa te je bilo strah. Vsi smo ti peli pesmi, jaz najslabše, vsi smo kopneli k tebi, jaz najbolj, ampak ti si bila daleč, najiminitnejši pevec so umrli na potu, drugi, mlačeji — uvažujo praktične razmere."

"Govori krščansko, Štefan!"

"Oprost, zmotili so me živahni spomini. — In zdaj ti oznanim, Matilda, da je tista doba za zmirom pri kraju. Jaz sem med tistimi, ki uvažujo praktične razmere (začel sem že in mislim, da pojde), in vprašam te slovesno: Matilda, ali hočeš z mano uvaževati praktične razmere?"

"Kaj so storili s tabo! — Prej nisi mogel tako govoriti; laž je v tvojem glasu."

"Nič laži; saj nisem Petrin. Ali veš, Matilda, da nisva midva nič drugega nego navaden plačij? Midva in z nama Petrin? Vprašal sem te že enkrat: ali poznaš gospoda Valentina?"

"Poznam ga."

(Dalje.)

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznani tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe.

Fr. Udovich, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Telefon Lawndale 8157.

VOJNE VRAŽE.

Tudi za časa vojne cvete babje-verstvo. Ali pravilneje rečeno, v slabih časih se verjame še prav posebnost vsaki vraži. Pa to ni čudno, saj ni tako smelo izmišljene vesti, da ji ne bi verjeli ljudje, samo da je v časopisu. — Tako je nedavno krožila po listih vest, da se bori z Angleži proti Nemcem tudi indijski fakir, ki je popolnoma neranljiv. Krogla mu leti okoli glave in za nič na svetu ga ne zadene. Bajoneti in sablje odlete od njega, kakor da bi bili iz gumij, in z granatami se igra kakor z žogami. Skratka, fakir je neranljiv. Ali Angleži imajo le enega samega fakirja — in to je presneto malo. — Na Francoskem se zopet piše o — govoricah topov. Med starejšimi topničarji je razširjeno mnenje, da žalostno tulijo topovi na predvečer nesrečne in krvave bitke. Čisto jasno so slišali tudi — kaj neki oddelki žalostno kovinsko tuljenje topov. Enake vraže so razširjene po Alzaciji. Po vsaki bitki kliče neznan, tajinstven glas iz oblakov, koliko je padlo Nemcev ali Francozov. Če so pa številke tudi prave, o tem molče viri. — Da se prikazujejo na bojišču tudi že davno umrli generali, je jasno. Joffru daje navodila Napoleon I. Nikolaju Nikolajeviču pa general Skobelev. Čudno je le to, da vidijo prikazni generalov le ljudje, ki ostanejo doma. — Na Kavkazu kupujejo žene suknje vojakov, ki so bili najmanj trikrat že v boju. V te obleke se oblečejo dvakrat na mesec pred solničnim zatonom in to prinaša — zvestobo v zakonu. Občudovanja vredna vraža! Samo da bi danes ne pomagali niti kupi uniform, kaj šele ena suknja! — Tavo kupujejo krogle, ki so obtele vojakom v dlani. Če imajo take krogle pri sebi, potem jih nikdar nihče ne zasae in potem lahko krajejo nemoteno. En poglavar tatov je nosil pri sebi 20 takih krogel in to mu je pomagalo, da je dobil sedaj deset let ječe. — Le pa vraža je razširjena pri prostih ženicah v Litvi. Matere, ki imajo sinove v vojni, se zbirajo v priprosti koči in tam negujejo zapuščene in pohabljenе otroke z vso nežnostjo. Prepričane so, da je to nežno negovanje otrok koristno njihovim sinovom in da jih to ubranj pred smrtjo. — In končno je še vraža ljubiteljev dolgih požirkov. Ti so sedaj v permanenci. Prepričani so, da morajo piti, če pride slaba vest, in da morajo piti, če pride dobra vest. Pijejo torej vedno. Pri tem se pa jeze na ljudi, ki zahajajo v koncerte in v gledališče, ker da niso dosti iskreni in domoljubni.

Rudniške nezgode so se meseca julija zopet pomnožile v državi West Virginia. Ubilih je bilo štiriindstideset rudarjev, 40 v rudnikih in 4 zunaj rudnikov. Med smrtno ponesrečenimi rudarji je trideset Američanov in štirinajst tujcemcev. Premog in skale so ubile petindvajset rudarjev; vozički so jih usmrtili v rudnikih 8, zunaj njega pa enega; elektrika je ubila tri v rudniku, zunaj njega pa enega; drugi vzroki so usmrtili dva rudarja. Številne nesreče dokazujejo, da je treba uvesti za rudnike ostre varnostne odredbe in da je treba strogo paziti na to, da se natančno izpolnjujejo.

NAŠA KULTURA.

Velik je pomen besede kultura. Vse, kar je človek v stotisoletjih ustvaril s svojimi rokami in možgani, obsega ta beseda. Vsi sadovi telesnega in duševnega dela vseh vekov in vseh narodov so kultura.

Kdor misli, da je Bog človeka ustvaril kot posebno bitje, kateremu od vsega začetka služi zemlja in ves svet od lune in sonca pa do zadnje zvezde; kdor misli, da je vsega močnejši Bog vdihnil človeku svoj dušo, ne bo nikdar mogel prvo in zadostno oceniti kulture. Kaj naj pomeni največje delo, če ga je človek izvršil le kot posredovalec vsega vednega, neskončno modrega Boga, kateremu ni nič nemogoče?

Velikanski pomen kulture more le tisti prav razumeti, kdor se je naučil moderno, prirodoslovno misliti.

Če vemo, da se je človek nekoč pojavil na zemlji kot produkt neznansko dolgega življenjskega razvoja in da mu je priroda nemo ukazala: "Zdaj glej, da sam napraviš iz sebe, kar moreš!" — a da mu ni dala ne orodja ne orožja in ga ni posadila v nobeno šolo, da bi bil sprejel znanje in izkušnje dolgih preteklih dob, in če s tako mislijo pregledamo njegove velikanske pridobitve, če se spredemo po njegovih mestih, ozremo po njegovih poljih, popelemo po njegovih železnicah, poletimo z njegovimi samoleti v zrak, pogledamo njegove tovarne, obiščemo njegove muzeje in galerije, vseučilišča in gledališča, tedaj nam mora prsi napolniti spoštovanje do dela, ki je vse to ustvarilo — takorekoč iz nič.

Iznajdbe se bodo gotovo še nadaljevale; nove železnice se bodo gradile, nove knjige pisale, avtomobili in aeroplani se bodo zboljšavali.

Naša kultura se je visoko povzpela in mi vidimo njeno višino najboljše, ker jo merimo od onega začetka, ko še ni bilo nič. Toda mi ne vidimo le njenih ogromnih bogastev, ampak vidimo tudi iste trume, ki nosijo človeško obličje, pa je ne uživajo.

Visoka je kultura dvajsetega stoletja. Ali kako naj zadovoljuje človeka, ki si ni dal zrasti mrene na oči, pa mora gledati tudi njeno nasprotno stran?

Vseučilišča imamo, na katerih se človek lahko nauči vsega znanja vekov. Nепrecenljivo duševno bogastvo je tam našlo svoj dom in vede odgovarjajo na najgloblje vprašanja, ki jih more izgrebsti človeški razum.

Ali zunaj stoji na tisoče in tisoče ljudi, ki so željni spoznanja, lačni pouka, pa so jim vrata zaprta.

In ne le znanja — samega kruha, vsakdanjega najnavadnejšega kruha so lačni.

Ne le v gospodarskem, ampak tudi v duševnem oziru zijajo na naši družbi največja nasprotja, in druga niso nič manj kričeča od prvih.

Morete li se zadovoljiti s tako kulturo?

Visoka, bogata je kultura našega časa. Toda

snoč' pa dav' je slane padla na zelene travnike, je vse travco pomorila in te žlahtne rožice...

V Evropi je vzdijala nenadoma od zvrskih instinktov iz zvana vojna.

Visoka je bila kultura skoraj kakor babilonski stolp. A prišel je sunek — in glej! Vsa visoka stavba se je zamajala, njen največji del leži v razvalinah. Kultura so sredstva, kulturno je orodje, a posluhuje se ga barbarstvo.

Visoka je bila kultura, ali prešibka. V širino se ni razvila in trdnega temelja ni imela.

Kulture ne preklinjamo kakor mračnjaki, obračajoč neprenehoma oč nazaj. Ali nezadostna nam je. Zavarovana ni. Zato zahtevamo, da se utrdi in obvaruje napadov, ki uničujejo v kratkih tednih, kar je zgradila v stoletjih.

Pogojev zahtevamo, ki omogočijo njeno stalnost. Kultura izvoljencev mora postati kultura narodov, mora postati kultura vsega človeštva. Tisti, ki jo gradi in podpirajo s svojimi ramami, morajo biti tudi njeni lastniki, uživalci in pospeševalci.

Družbo hočemo, v kateri bo to mogoče.

RAZVOJ IN ŽENA.

Kadarkoli se je zgodilo v zgodovini človeštva kaj velikega, preobrat, čigar posledice so za vse čase neizbrisne, ker je imel v sebi kal neomejenega razvoja, je bilo treba, da je nova misel, ki je povzročila preobrat, prevzela oba spola, preden se je dvignila in uveljavila, preden se je preobrazila v živo življenje. V antiki in krščanstvu, reformaciji in renesansi, v francoski revoluciji, povsod je stala poleg moža tudi žena, da je rušila in gradila. Ali čudno! Žena je stala le toliko časa v novem boju, dokler je žarko plamtel, dokler je še vse vrelo in in kipelo. Kadar pa se je pričel za burnimi časi proces iziščevanja, kadar se je ohlajal vroči boj in je bilo treba urediti vse razmere na podlagi novih vidikov, se je žena neopažena, tiho vrnila med štiri stene. Živo vrvenje jo je odbijalo; za svoje sodelovanje ni zahtevala plačila, brez dela je odhajala v svoj tesni delokrog. Vso dolgo dobo do francoske revolucije je bilo v časih mirnega razvoja življenja žene enake. V vsak zgodovinski preobrat je stopila brez prave notranje zveze, njenega bistva ni preustrojila evolucija, zato je bil njen nastop le udarec v vodo. Šele v dobi francoske revolucije je polagoma v njej zorelo spoznanje, da ni samo spolno bitje, ampak da je organizem človeške družbe. Nastop francoskih žen v onih burnih časih je pospešil notranji razvoj ženstva, tudi izven francoskih mej. Takrat prvič so zahtevale žene za svoje sodelovanje tudi plačilo, in Olimpiade Gouges je zaklicala tedaj v imenu svojih sester: "Če ima žena pravico, da gre na morišče, mora imeti pravico, da stopi na tribun." Kolikor ni dozorelo spoznanje v tej dobi, je dozorelo, ko je zavladal kapitalizem, ki je ženo zaslužnil in osvobodil. Ni je le priklonil s težkimi verigami k stroju, odprl ji je dušo socializem, in jo tako osvobodil.

Žena se je s tem motiti iz onega omrežja, katerem je nezavedna prebila tako dolgo. Nezačuden je postala z življenjem, ki je bilo pravzaprav le odsev življenja. Preden je mogla stopiti v življenjski boj, je morala podreti kitajski zid predsodkov, ki so vladali v družbi o njeni nalogi, o njenem življenjskem namenu. Ni hotela biti samo roditeljica, hotela je, da pripozna družba vpliv njene miselnosti in delovanja na razvoj človeštva. Vsaka žena, ki jo imenujemo roditeljico, je spoznala, da so ji pri njenem delovanju največja ovira oni nauki, ki jih je tako dolgo narekoval Rim vsemu svetu in katerim se je velika množina brez premisleka, sugestivno pokorila. Pokvarjena vera, ki ni dopuščala nobene svobode, ki se je krepko upirala modernim nazorom, ker so ti ogrožali njeno nadvlado, je bila največja zapreka njenemu nastopu. In ko je spoznala, kje tiče pravi vzrok njene zaostalosti, je z nerovno naglico hitela, da se otrese jarma, v katerega jo je oklepal Rim in njegova črna armada, ki je skovala iz vere in politike klerikalizem.

Klerikalizem ne priklepa ženstva nase s tem, da bi mu podal neskaljeno resnico, temveč s tem, da kliče ženstvu z bobnečimi frazami, da je on edini zaščitenik družinskega življenja, v katerem more žena živeti življenje brez neposrednega trtega boja za obstanek. Prikriva ženi neoporečno resnico, da gre smer današnjega življenjskega razvoja za tem, da mora žena stopiti v vrsto pridobivajočih. Če ji pa da kakšne koncesije v javnem življenju, tedaj jih ji ne da iz nesebičnih namenov, ne zato, da bi prižgal njeno vrednost, temveč zato, ker vidi, kako se pripravljajo njegove pogin, da se bliža konec njegove nadvlade. S hinavskim, podlim zavijanjem resnice skuša prepričati ženstvo, da hočejo socialisti namesto zakona svoboden ljubezen.

Ali kadar izreka klerikalci ti dve besedi, ki izgovarjajo z naglasom, da čuti vsakdo, da se skriva v teh besedah nekaj gnusnega, nekaj, kar ponižuje ženo brezmejno. Zakaj, če slišijo nekateri ljudje besedo svoboda, tedaj so iz uma, tedaj si predstavljajo razmere, v katerih bo dela vsak to, kar koristi njemu, brez ozira na prid celokupnosti. Če pa slišijo to besedo v zvezi z besedo ljubezen, tedaj mislijo na divje orgije, na pohotnost in razuzdanost. Socializem ne misli rušiti zakona, hoče ga dvigniti z onega kužnega ozračja, iz nezdruživ razmer, ki ubijajo osebnost, hoče vzgojiti moža in ženo tako, da jima bo zakon idealna zveza, ne trgovska pogodba. Za tak zakon je res treba predvsem svobode, da ne visi žena na možu, ali mož na ženi kakor jeklena sopna, da se ne more razvijati neomejeno osebnost ne enega, ne drugega. Zato zahteva, da bodi žena ekonomično neodvisna od moža, da ne postane ženi zakon le mirno, neplodno zavetje, ampak vir novega, obsejneg dela. In tiste svobodne ljubezni, kakor jo razume klerikalizem, je največ v onih visokih krogih, ki so njegovi najzvestejši zavetniki, ne pa v delavskih slojih.

Žena, pridobljena socializmu, pomenja za razvoj človeštva neizmerno veliko. Socializem ji odpira oči, da vidi življenje takšno, kakršno je, ne pa takšno, kakršno ji kaže hinavski klerikalizem. Zbuja njeno socialno vest, pridobiva jo za nesebično delo. Socialistične žene so tisti element, ki bo z novimi, svežimi močmi prerodil družbo, ker so nastopile pot iz teme okamenelih dogem, ter stopajo spoznanja in resnice. Kakor se ne da ustaviti plaz z gore, ki v svojem teku podre vse, kar se mu zoprtavlja, tako se ne da ustaviti razvoj, ki ga je započel socializem. Delavstvu in ženi gre bodočnost!

O DARDANELAH.

Mars, bog vojne, je sicer surov patron in se opira bolj na meč kakor na knjigo, toda hoče ali noče obuja vendar tudi nekoliko znanstvenega zanimanja in agitira, četudi bolj po sili kakor po svoji volji, med drugim precej za razširjanje geografičnega znanja. Lahko si militarist, pacifist, ali karkoli, toda živeti absolutno brez zanimanja za vojno ne moreš, če nisi idiot ali pa mašina. Ravno če sovražiš vojno, moraš zasledovati njen razvoj in njene dogodke, da moreš tem močneje utemeljiti svoje protivojno stališče.

In čim se zanimam za vojno, se moram zanimati tudi za zemljepis. Čitaš, da prodirajo Rusi proti Kovelu; treba je za vraga vendar vedeti, ali je ta Kovel v Bukovini, v Galiciji, na Kavkazu ali okrog Rige. Kje je Bazentina, okrog katerega se preganjajo Angleži in Nemci? Iskat ga greš, pa najdeš celo dva Bazentina.

Dosti jih je, ki so slišali ime Verduna prvič, ko so ga začele nemške armade naskakovati. A če so ga prej slišali, so že davno pozabili na to.

Čigar zanimanje je resno, ta pa najde pot od geografije tudi malo dalje. Krvavi dogodki svetovne vojne mu odpirajo knjigo zgodovine, obujajo spomin za znanje, ki je že zaspalo, pa dajejo tudi nov pouk.

Veliko vlogo so v tej vojni igrale Dardanele, zlasti lani, ko so Angleži skušali predrtni skozi to morsko ožino do Carigrada. In ob teh dogodkih se spominjamo, da ima ta vodna pot že dolgo zgodovino za sebe in da je igrala že dostikrat v preteklosti znamenito, za mnoge narode vednovalno vlogo. Boj za posest Dardanel se je šestkrat ponavljal, in najbrž so se tam odigravale krvave tragedije še v času, ko ni noben historičar beležil zgodovine narodov.

Helespont se je imenovala ta iz Sredozemskega v Črno morje vodeča vodna pót pri Grkih. V času, ko so se širile grške kolonije, so ustanovili tam Grki utrjeni mesti Abydos in Lamsakos. Do strateškega pomena se je povzpela Helespont prvič, ko je leta 481 pred Kristom Kserkses, perzijski kralj in vojskovodja, dal napraviti na najožjem kraju morske ožine velik iz 700 ladij sestavljen most, po katerem je šla njegova armada v Evropo. Moral se je pa pred Grki kmalu umakniti nazaj čez morsko ožino. Vihar je bil med tem odnesel oni most, tako, da mu je bil prehod silno težak.

Ta ožina je dobila veliko vlogo, ko se je izvršila v njej odločitev v peloponeški vojni, v morski bitki pri kraju Egospotamoi v avgustu l. 405. kjer je bila atenska mornarica od špartanske pod njenim poveljnikom Lysandrom popolnoma uničena. Leta 334 je šel čez Helespont Aleksander Veliki, da bi porušil na azijskih tleh moč perzijskih satrapov. V vojni Rimljanov s sirskega

kraljem Antiohom II. je moral vojskovodja Cornelius Scipio Africanus z velikimi četami preiti ožino, da je mogel na to premagati svojega sovražnika pri Magneziji leta 190. Leta 84 pred Kristom je šel Sula čez Helespont po bitkah pri Kaironeji in Orhomenosu in je sklenil potem mir s kraljem Pontusa v Dardanosu, od katerega kraja ima sedaj ožina ime Dardanele.

Ko so Turki zasedli Malo Azijo in se pripravljali, da udero v Evropo, je bila poslana na prizadevanje papeža Ivana XXII. krščanska armada na beneških, na poljskih in rodoških ladjah proti polumescu. Takrat so si kristjani prvič priborili vhod v Dardanele in turška mornarica je bila poražena. Ali Turki so vendar prišli čez ožino leta 1357. Deset let pozneje je že imel sultan Murat I. svojo prestolico v Odrinu. Ko so dobili Turki v svojo oblast Carigrad, je bila njihova prva misel utrditi Dardanele, katere so seveda tekom stoletij prenavljali in vedno bolj utrjevali. Forti Kunikale, Sedilbar od vhoda in na najožji točki Kale-Sultanija in Kilidbar so nastali takrat. V križarnih vojnah so savražniki prodrli skozi ožino. Benečani so se opetovano trudili. Večji uspeh so dosegli samo enkrat, to je leta 1656, ko so v srečni bitki pred vhodom v Dardanele očisti stili Sredozemsko morje turških ladij.

Leta 1770. se je posrečilo ruski mornarici pod poveljstvom admirala Elfinstona iti skozi ožino pri obeh zunanjih fortih, ki tačas služajno nista imela dosti municije.

Leta 1807. je šel skozi angleški admiral Duckworth in drugi dan je bil s svojimi ladjami pred Carigradom. Namen tega drznega pohoda je bil odvrti sultana od zveze z Napoleonom. Od takrat dalje ni mogla nikakršna vojna mornarica skozi Dardanele pred Carigrad. Za vsak prehod skozi Dardanele se je moralo dobiti dovoljenje v Carigradu. Leta 1833. na primer je dovolila Turčija Rusom, da so se ustavili v Dardanelah, prepovedala pa je bila obnem prehod Angležem in Francozom. V krimski vojni je pustila Turčija prehod čez združenih zapadnih velesil skozi Dardanele brez ovir, v ruskoturški vojni 1877.—78 je Turčija z veseljem odprla Dardanele angleškim ladjam, ki so imele nalogo Ruse od Carigrada zadrževati. V vojni za Tripolitano leta 1912. so poskušale italijanske torpedovke forsiirati Dardanele, ali morale so se umakniti pred najožjim mestom pred forti Kale Sultanije in Kilidbar. Tudi Angleži in Francozi so se morali v sedanji vojni umakniti, ne da bi kaj opravili.

Najbrže bodo igrale Dardanele tudi pri sklepanju miru velike vloge. S tem, da gospoduje Turčija nad Dardanel, ima moč, da zapira Črno morje in napravila iz njega takorekoč jezero brez svetovne zveze. Rusija je čutila to odvisnost od Turčije vedno z veliko nevoljo in je storila razne korake, da bi se rešilo dardanelsko vprašanje in se morska ožina odprla splošnemu prometu. Turčija se je uspešno upirala tem poizkusom, in sicer tem lože, ker jo je zlasti Anglija podpirala.

S tem, da se je Turčija v sedanji vojni postavila na stran Nemčije, se je položaj močno izpremenil in zavezniki, kadar se bo sklepal mir, bodo gotovo Turčiji vzeli dardanelski ključ. Za mednarodno trgovino pa bi bila to e-pohalna izprememba.

KOLIKO JE SPOZNAVALCEV ISLAMA?

Odkar se bore Turki ali Osmani na strani centralnih zaveznikov, odkar so proglasili, sveto vojno, ki pa praktično ni imela zaželjenega uspeha, je postalo to vprašanje večjega pomena, kot je bilo poprej.

Težko pa je odgovoriti nanj na temeljit način. Dober poznavalec razmer, Davis Trietsch v Berlinu, se peča z njim v novoustanovljenem časopisu "Islamski svet", ki je pričel tekom vojne izhajati v Berlinu. Kolikor se tiče stvar Turčije, so na razpolago še kolikor toliko zanesljive številke, dočim se je samo n. pr. za Maroko še pred kratkim gibala cenitev glede števila prebivalstva med 8 do 26 milijonov.

Nove cenitve, katere so se izvršile nekoliko bolj skrbno, pravijo, da je tam le nekako 3 in pol miliona prebivalcev. Zelo podce-

njevalo pa se je število prebivalstva v Afganistanu in južni Arabiji. K temu še pride, da je raziskovalec v Afriki glede skupnega števila prebivalstva ter spoznavalec Islama odkazal posebno na številke, ki se razlikujejo med seboj za številne milijone.

Po navedbah angleške misijonske knjige za leto 1917 šteje Afrika poprečno 158 milijonov duš, med katerimi je 51 milijonov spoznavalec Islama. Skupno število mosleminov znaša po istem viru 217 milijonov. Trietsch prihaja pri svojem štetju do nekoliko višjih števil. Za leto 1914 naveda za Afriko najmanj 53 milijonov in največ 100 milijonov; za Ameriko 108.000; za Azijo najmanj 173 in največ 210 milijonov; za Avstralijo in Oceanijo 20.000 in za Evropo 9.145.000. To tvori skupno število najmanj 245 milijonov in največ 319 milijonov spoznavalec Islama na vsem svetu.

Vse te številke so seveda postavljene le na podlagi ugibanj, kajti v tem slučaju ne more biti govora o pravilnem štetju, kakršno se vrši v civiliziranih deželah.

V Washington je prišla deputacija organiziranih rudarjev, da predloži dr. Garfieldu, kurivnemu upravitelju, peticijo za povišanje mezde. Minoli petek je mr. Garfield govoril rudarjem in ob tej priliki je dejal, da se ne misli pečati z mezdinim vprašanjem, dokler traja vojna.

V tednu, ki se je končal s 17. avgustom, je bilo proizvedenega manj mehkega premoga kot 12.000.000 ton. To se je zgodilo prvič po 22. juniju. Produkcija je znašala 11.900.000 ton. Všteta sta lignit in premog, ki ga spremene v kok.

Če se izvrši načrt Hervey Coulsona, ravnatelja za posredovanje dela vdistriktu Waukegan, bodo strežaji, konjski hlapci in hišniki v družinah bogatinov, ki so naseljeni ob obali Michiganskega jezera severno od Chicago, postali munijski delavci. Samo v Lake Forestu pojde do 350 strežajev, konjskih hlapcev in hišnikov v tovarne. Bogatinom ne bo preostalo drugega, kot da si sami strežejo pri pojedinah in čistijo konje.

Doslej je le malo ljudi, ki imajo zadolžnice prvega in drugega posojila svobode, zamenjalo te zadolžnice za zadolžnice tretjega posojila svobode, ki nosijo več obresti. Zakladniški departament na znanja, da se zadolžnice prvega in drugega posojila svobode lahko zamenjajo za zadolžnice tretjega posojila do 1. novembra.

Na konferenci, ki je bila sklicana v Washington zaradi boljšega gospodarstva z jeklom, je bilo priporočeno: 1.) Vlada naj naroči jeklarnam, da izdelujejo le jeklo, ki je potrebno za vojno industrijo. S tem odpade produkcija raznega jekla, ki ga potrebujejo v nevojni industriji. 2.) Pomnožitev produkcije premoga, posebno premogovega nadomestila, ki služi v tovarnah, v katerih izdelujejo vojna oročila. Omeji naj se nevojna industrija in zaseže nagromadeno jeklo. 3.) Ne dostavlja naj se jeklo v bodoče industrijam, ki ne izdelujejo vojnih potrebščin. — Upravitelj Replogle je že ustavil dostavljanje jekla nevojnim industrijam.

Iz Washingtona poročajo: V vojni industriji primanjkuje 1.000.000 neučučnih delavcev in neučučne delavce bodo odtegnili nevažnim industrijam. Pomagajkanje delavcev v vojni industriji je tako obutno, da so nekatera dela za armado in mornarico zakasnela. — Poljski agentje so odločili, da je odprta samo ena pot, da dobe potrebne delavce. Vzeti jih je treba nevojni industriji. Lokalni delavski odbor v distrikt. Kolumbija je priobčil imenik nevažnih industrij, ki bi tudi v drugih občinah in okrajih merodajen pri razvrščanju industrije v vojno in nevojno industrijo. Na tem imeniku je štiriindvajset industrij.

Pomožni zvezni maršali so zasedli pri trdki M. Klapholz & Co. v Chicago 33.840 kokošjih jajc, in 1.871 zabojev stročjega fižola, pri trgovcih na South Water ulici. Jajca so bila poslana iz Misourija v protislovju z živilskimi odredbami.

Vojni cilji medzaveznih delavcev in socialistov.

Memorandum vojnih ciljev, ki ga je sprejela londonska konferenca medzaveznih delavstva in socialistov (Anglije, Francije in Italije) se glasi:

I. Izvor vojne.

1.—Medzaveznika konferenca izjavlja, da naj so bili vzroki vojni že kakršnikoli, eno je jasno: evropsko ljudstvo, ki je največ prizadeto od njene grozote, je ni začelo. Skupni ljudski interesi so sedaj v tem, da se nje strašni značaj zavrti kakor hitro mogoče z zahtevo po sigurnem in trajnem svetovnem miru.

Konferenca ne vidi nobenega vzroka, da se oddalji od naslednje izjave, s katero soglašajo socialistične in delavske stranke medzaveznih narodov na konferenci dne 14. februarja 1918:

Konferenca ne more prezreti temeljnih in splošnih vzrokov evropskega konflikta, sam po sebi nezadosten izvor nasprotij, ki trea kapitalistično družbo na kose in stališče kolonialne odvisnosti ter agresivnega imperializma, proti kateremu mednarodni socializem ni nikdar prenehal svojega boja, in v katerem nosi vsaka vlada svoj del odgovornosti.

Vpad nemških čet v Belgijo in Francijo ogrožava temeljno narodno odvisnost in se roga v obraz vsaki veri v pogodbe. V takih razmerah bi bila zmaga nemškega imperializma poraz in uničenje demokracije in svobode v Evropi. Socialisti Anglije, Belgije, Francije in Rusije ne žele, naj se Nemčija politično in gospodarsko uniči; le ti niso v vojni z ljudstvom Nemčije in Avstrije, ampak z vladami dotičnih držav, potom katerih je ljudstvo izkoriščano. Le-ti zahtevajo naj se poljsko vprašanje reši v smislu želje poljskega naroda, bodisi v smislu avtonomije v sredini druge države, ali pa da dobi popolno neodvisnost. Dalje žele, da se da narodom, ki so bili s silo naktirani, od Alžaške-Lorene pa do Balkana, popolna pravica, da sami odločajo o sebi.

Medtem, ko smo odločno za boj, dokler se ne doseže zmaga osvoboditve, niso socialisti nič manj odločni, da se protivijo vsakemu poizkusu izpremeniti obrambno vojno v vojno osvajanja, kar bi povzročilo ponovne konflikte, ponovne obtožbe in spravilo narode zopet v podvojeno mrzlično oboroževanje in vojne.

Svesti si, da ostanejo zvesti načelom mednarodnosti, izražajo člani konference upanje, da si delavski razred vseh dežel kmalu najde zopet

pot za zedinjenje v svojem boju zoper militarizem in kapitalistični imperializem. Zmaga medzaveznih moči mora biti zmaga popularne svobode za zedinjenje, neodvisnost in avtonomijo narodov v mirni federaciji zedinjenih držav Evrope in vsega sveta."

II. Svet mora postati varen za demokracijo.

2.—Karkoli je že bil cilj, radi katerega se je začela vojna, temeljni namen medzaveznih konference v podpiranju nadaljevanja te borbe je, da bo svet varen za demokracijo.

Izmed vseh pogojev za ljudstvo vsega sveta ni nobeden važnejši od tega, da se odpravijo v bodoče vse vojne.

Kdorkoli zmaga, ljudstvo bi izgubilo, ako se ne uvede mednarodni sistem, ki naj prepreči vojno. Kaj naj pomaga izjava, da ima ljudstvo pravico odločati o svoji usodi, če je pa prepuščeno na milost in nemilost novim kršitvam in ni zavarovano potom ene oblasti, ki naj stoji nad narodi? To pa ne more biti nobena druga oblast, kakor liga narodov, v kateri ne bi bili vključeni le sedanji vojskujoči se narodi, ampak tudi vsak drug neodvisen narod.

Ustava take lige narodov vključuje takojšnje vpostavljenje mednarodnega višjega sodišča, ne samo za uravnavanje sporek med državami, ampak tudi takojšno in izdatno posredovanje med eno in drugo državo v zadevah, ki so važne z ozirom na interese in prestiž takih držav.

Pod nadzorstvom lige narodov bo tudi mogoče slišati nasvete ljudstev z namenom, da se prganizirajo za samoodločevanje. Ta splošna pravica more priti do veljave le potom splošnega glasovanja. Liga narodov ima ustanoviti poslovanje za mednarodni pravorek, določiti način, potom katerega se ima vzdrževati svoboda in varnost za volitve, restaviranje političnih pravic poedincev, katere jim je sila in podjarmljenje odvzela, dalje ima odstraniti vsak poizkus v zvezi s posluževanjem pritiska ali korupcije in preprečiti vsake nadaljnjee reize. Istotako bo potrebno ustanoviti mednarodno postavodajo, v kateri bodo imeli svoje določene pravice zastopniki vseh civiliziranih držav, in z energičnim pritiskom delati naprej korak za korakom za razvoj mednarodne postavodaje, sporazumno in definitivno vezoč številne države na skupne interese.

Potom svečanega soglašanja vseh držav in ljudstev, ki so bili vprašani za svet, se zavežejo, da

strank za izravnanje, kakor je rečeno v predležečem. Odklonitev posredovanja ali predložitve za poravnavo vključuje samovoljni pritisk, in vsi narodi bodo vsled teag smatrali zadevo za svojo in predložijo vsako zadevo tičečo se dveh, treh ali več se poslužili vseh sredstev, ki jim bodo na razpolago, gospodarskih ali militarističnih, proti taki državi ali državam, ki bi odklonile posredovanje ali ki bi poskušale kršiti načelo miru.

Toda odkrito sprejetje pravih in odlokov nadnarodne oblasti vključuje popolno demokratiziranje vseh držav; odstranjenje vseh posredovalnih faktorjev, ki so bili do sedaj in so imeli pravo izbirati med mirom in vojno; vzdrževanje ali ustanovitev postavodaj temelječe na izvolitvi potom najvišjih pravic ljudstva; odprava tajne diplomacije z nadomestitvijo uprave za zunanje zadeve pod nadzorstvom popularnih postavodaj in objave vseh pogodb, katere ne smejo biti nikdar v protislovju s sporazumom Lige narodov, z absolutno odgovornostjo vlade in zlasti zunanjega ministra vsake dežele svoji postavodaji.

Samo na ta način bo mogoče izvesti odkrito opustitev vsakovrstnega imperializma. Temelječa na splošni demokraciji, v svetu, kjer bo mednarodna garancija proti napadom zjamčena, bo Liga narodov v stanju doseči popolno iztrebljenje sil kot sredstva za reševanje mednarodnih razlik.

Da pripravi liga narodov za soglasno odpravo prisilne vojaške službe v vseh deželah, mora podvzeti prve korake za prepoved novega oboroževanja na suhem in na morju in za skupno onejeitev obstoječe oborožbe, s čimer se ljudstvo obremenjuje, kakor tudi za kontrolo vojnih izdelkov in izvedbo takih dogovorov, o katerih se pozneje sporazume. Da se popolnoma odpravi profit, ki je v zvezi s pridelovanjem vojnega materiala, in katerega interesi leže vedno v vojnem strašilu in progresivni tekmi v pripravljanju za vojno, imajo ta material prevzeti v svoje režije vlade.

Narodi, oboroženi edino za samoobrambo in za tako akcijo, za kakršno jih morda Liga narodov pokliče v boju za obrambo mednarodnih pravic, bodo lahko, pod mednarodno kontrolo ustvarili prostovoljno izvežbano silo, ali pa organizirali za obrambo ves narod brez profesionalne armade za daljšo dobo vojaške službe.

Da bodo ta načela izdatna, izjavlja medzaveznika konferenca, da morajo biti pravila, na podlagi katerih bo Liga narodov ustanovljena, vključena v pogodbo miru in da bodo v naprej

podlaga za izravnanje razlik. V tem duhu izraža konferenca svoje soglasje z izjavo predsednika Wilsona v njegovi zadnji poslanici:

(1) Da mora vsaka stran končne poravnave temeljiti na potrebni pravičnosti dotične zadeve in po takih izvršitvah, ki so najbolj sigurne, da prinese trajen mir.

(2) Da ljudstvo in kraji ne bodo menjani iz ene suverenosti v drugo, kakor da so zastavljeno blago v igri ali živina, celo v veliki in sedaj diskreditirani igri kot prevaga sile, ampak da mora

(3) vsak teritorialni sporazum, izhajajoč iz te vojne biti izvršen v interesu in za blagostanje prizadete ljudstva, in ne le kot del kakšne izvršitve ali kompromisa zahtev med nasprotujočimi državami.

(4) Da se vsem dobro definiranim narodnim aspiracijam poda največje zadoščenje, ki ga je mogoče dati brez bojazni, da se dajo z njo novim ali starim obstoječim elementom novi povodi za nesoglasja in nasprotja, ki bi utegnili v teku časa kršiti evropski mir in logično svetovni mir.

III. Teritorialna vprašanja.

3.—Medzaveznika konferenca uvaža, da izjava načel ednarodnega zakona, prejetega od vseh narodov in nadomestitev navadne procedure za nasilna dejanja, potom katerih so se države nazivale suverenim in dosedaj izravnale svoje diference — v kratkem ustanovitev Lige narodov — ustvarja z ozirom na teritorialne probleme čisto nov položaj.

Stara diplomacija in želja po nadvladi držav ali celo po ljudstvu, ki je skozi celo 19. stoletje služilo in jemalo prednost ter korumpiralo narodnostne aspiracije, je privedla Evropo v anarhične razmere in kaos, kar je vodilo neizogibno v sedanjost katastrofo.

Konferenca izjavlja, da je delavskega in socialističnega gibanja dolžnost udušiti brez vsakega pomsleka imperialistične nakane v različnih državah, ki so vodile eno vladno za drugo z namenom, da s triumfom vojne sile pridobijo nove teritorije ali gospodarska prvenstva.

Uvedba sistema mednarodnega zakona in garancije, omogočene potom Lige narodov, ima odpraviti zadnjo opravičilo napram tistim strateškim protekcijam, katere so narodi doslej smatrali potrebne.

(Dalje prihodnjič).

Avstrija pred sedanjo vojno.

(Konec.)

SKADERSKO VPRAŠANJE.

Ko je bilo Dunaju ustrezno s priznanjem albanske avtonomije, so velesile upale, da bo zdaj Avstrija dala mir.

Toda dunajski hujškači niso želeli miru. Iskali so venomer nove povode za vojno in naposled so ga našli v Skadru.

Skader so oblegali Črnogorci od začetka vojne. Imeli so z njim trdo opravilo, kajti mesto je od prirode in umetno utrjeno. Obramba je bila močna. Turki so imeli dobro utrjene postojanke na vseh okoliških hribih.

Avstrija je bila "nevtralna". Kakor druge države je iz daljave opazovala črnogorske uspehe in neuspehe ter ni dala nobenega znamenja od sebe, da jo ta boj kaj bolj zanima od drugih.

Črnogorci so izgubili na tisoče vojakov na Tarabošu in drugih postojankah. Ali kljub temu so se bližali mestu. In tudi skeptiki so začeli verjeti, da ga zavzamejo.

Naenkrat se je Avstrija oglasila s protestom. "Skader mora postati glavno mesto Albanije. Črna Gora ga ne sme dobiti na noben način."

Ako bi bila Avstrija v začetku vojne označila to stališče, je verjetno, da bi bila povzročila v Črni Gori veliko godrnjanja, toda nobenega dvoma ni, da bi se bili na Cetinju vdali. Veliko lažje bi bili to storili, ko še ni bilo utrjenih upanje, da zavzamejo mesto, ko se ni padlo toliko žrtev in ko se še ni po vsej Črni Gori razširilo uničenje, da je Skader življenjsko vprašanje za deželo.

Ali kakor namenoma je prišla Avstrija s svojo zahtevo takrat, ko je bila izpolnitev najtežja. Pa ne le da je izrekla svojo voljo; zahtevala je tudi, da morajo velesile proti Črni Gori nastopati prav tako, kakor hoče topoglav grof Berchtold. V Londonu so bili zbrani zastopniki vseh velesil. Vsi so iskali pota, da ohranijo mir. Hoteli so izpolniti željo Avstrije. Tudi Rusija je pritrčila, da postane Skader albanski, da si se je bila Črna Gora zanašala na rusko pomoč. Ali velesile so hotele rešiti vprašanje brez nevarnosti za evropski mir. Avstrija pa se je repenčila, če ne pokaže londonska konferenca od Berchtolda zahtevane energije, bo Avstrija samostojno nastopala in se ne bo ozirala na ostale velesile.

Vsa Dalmacija, Hercegovina in Bosna je bila natlačena z avstrijskim vojaštvom. Ladjice so vozile bataljon za bataljonom proti jugu. V Bosni in Hercegovini so razglasil izjemno stanje. Berchtoldovi šufti so razpustili vse socialistične organizacije in jim pobrali denar. V sarajevski delavski dom so natlačili vojaštvo. V Dalmaciji so vpeljali izjemno stanje, ne da bi ga bili razglasili. Sto in sto oseb so zaprli. Profesorje, župane, sodnike, celo državne pravdnike so postavljali pred sodišče; vlačili so jih v Celovec, ker se niso zanašali na dalmatinska sodišča.

Avstrija je hotela vojno! In da bi jo bolje "opravičila," je nenadoma zopet napolnila ves svet s srbskimi in črnogorskimi grozotami, ki so bile baje že cele tedne stare, pa vendar ni o njih poročala. En dan je sprožila vse svoje bajke, ker je imela namen, da navduši s svojimi roparskimi istorijami prebivalstvo za vojno.

Da ni takrat izbruhnila vojna, so preprečile ostale velesile. Če bi bilo šlo po avstrijskem, bi se bilo sedanje klanje pričelo že takrat.

To so dejstva, ki jih krvavi lumpi okrog dunajskega hofburga in Belvedera nikdar ne bodo mogli utajiti, četudi bi radi.

BALKANCI NAJ SE TEPO!

Prva balkanska vojna se je končala. Odrin je padel v roke Bolgarom, ki so ga bili oblegali s srbsko pomočjo; Skader so zavzeli Črnogorci. Poizkusi Turčije, v kateri je bil stari Kijamil paša podlegel fanatičnemu temperamentu Enver bega, da bi pripravila svojo vojsko do ofenzive pri Čataldži, so se ponesrečili. Turčija je podpisala londonski mir.

Medtem se je poslabšalo razmerje med Srbijo in Bolgarsko. Tudi Grška, ki je pridobila veliko več ozemlja, nego bi bila mogla pričakovati po merilu svojih uspehov in pomoči, ki so jo zavezniški imeli od nje, si je zaželela še več in bi bila rada profitirala na račun Bolgarske. Ta pa je bila v stiski tudi zaradi Rumunije, ki je že od začetka balkanske vojne zahtevala kos bolgarske zemlje kot "odškodnino" za to, ker se je Bolgarska povečala v Tračiji in Makedoniji.

Med Srbijo in Bolgarsko je bil dogovor, da sprejmeta razsodišče ruskega carja, če ne dosežeta sporazuma. Tako posredovanje je kakršnikoli obliki, bodisi direktno razsodišče ali pa konferenca balkanskih ministrskih predsednikov v Petrogradu, bi bilo lahko zavarovalo mir na Balkanu, ki so ga želele vse velesile.

Ena vlada pa je bila, ki si ga ni želela: Avstrijska! Na Dunaju so komaj čakali, da si planejo zavezniški v lase; hoteli so, da bi balkanski narodi še bolj oslabili, da bi izkrmavili in da bi se potem dunajska roparska diplomacija lahko z njimi igrala kakor hrustova heč s pritlikavcem kmetom.

Avstrijska vlada je neprenehoma intrigirala: v vseh balkanskih spletkah so bili njeni prestji. Avstrija je podpirala Rumunijo, obenem je protežirala Bolgarsko. Lagala pa je vsepovsod, vse je hotela voditi za nos in uveljavljati je hotela na Balkanu tisto podlo politiko, ki jo vodi ves čas doma: Preprečiti slovo in sporazum, naščuvati narod proti narodu, državo proti državi.

Prva balkanska zveza je bila Avstriji najhujši trn v peti. Četudi to še ni bila taka zveza, kakršno zahtevajo balkanski socialisti, je vendar pomenila velik napredek. Sporazumne balkanske države, katerim se ne bi bilo treba bati vzajemnih konfliktov, bi se bile z združenim delom lahko gospodarsko in kulturno razvile ter rešile tujege — avstrijskega in ruskega vpliva. Mogoče bi bilo, da bi se bila zvezi pridružila tudi Turčija in Albanija, in tako bi bili vsi balkanski narodi dobili podlago za mirno delo in za preporod in napredek.

Prav tega pa Avstrija ni hotela. Najbolj jo je bodel napredek Srbije v oči. Namesto da bi bila svojim jugoslovanskim narodom omogočila svobodno politično življenje ter gospodarski razvoj, pa s tem pokazala, da se ji ni treba bati tekmovanja Srbije, si je vtepla v glavo, da mora biti Srbija ponižana in ukroščena.

Najprej je mislila to doseči z bolgarsko krvjo. Poizkusi posredovanja med Srbijo in Bolgar-

sko so Avstriji silno kvarili apetit. Nedvomno je, da je dunajska diplomacija naporno vplivala na Ferdinanda Koburžana in jezuitsko izrabljala njegovo gorostasno častihlepnost, ki mu je pričaravala sanje o balkanskem carstvu in o nasledstvu Simeona Velikega.

Dognano je, da se je bolgarska vlada trudila za ohranitev mira. Tudi Pašičevo ministrstvo si je prizadevalo v tej smeri. Bilo je že skoraj gotovo, da sprejmeta obe državi petrogradsko posredovanje.

Avstrija se je namrdovala. Ogrski ministrski predsednik grof Tisza je v budimpeštanskem parlamentu — avstrijski parlament namreč kakor navadno v važnih dobah ni zboroval — razlagal stališče avstrijske skupne vlade: "Nič se ne vmešavati v balkanske spore! Če imajo balkanske države kakšne prepire, naj napravijo same, kar znajo; če se hočejo stepsti, naj se stepo!"

Naj se stepo, to je bila želja avstrijske vlade. Zato ni sama hotela posredovati za mir, zato je sgerurala Balkancem, naj tudi ruskega posredovanja ne sprejmo. Njen račun je bil ta, da zmaga v novi vojni Bolgarska, da bo Srbija pobita in strčena, Bolgarska pa da bo morala oddati kos svoje zemlje Rumuniji.

In avstrijska želja, da se ponesreči mir, se je izpolnila. Tisto noč, ko je bilo takorekoč gotovo, da sprejmejo v Belgradu in v Sofiji posredovanje, so ob Bregalnici počile puške. Bolgarska vlada je bila sama presenečena; ukazala je svoji vojski, naj nemudoma ustavi boj — ali bilo je prepozno. Proti njeni volji se je pričela vojna; preko njene glave je Koburžan ukazal napad. In Koburžan je bil orodje Avstrije.

Le uspeh ni bil tak, kakor si ga je želela Avstrija. Srbija ni bila pobita, temveč se je še prav znatno povečala, Bolgarska pa je bila stisnjena od vseh strani; od zapada in jugozapada so jo napadali Srbi, Črnogorci in Grki, od severa je prodrla rumunska armada, od jugovzhoda je prihajala turška kavalerija v Odrin.

BUKAREŠKI MIR.

Nevarnost za evropski mir je bila v času druge balkanske vojne velikanška. Na Dunaju so hujskali, da naj avstrijska armada udari na novopazarski sandžak in prekorajči Savo.

Čim bi se bilo to zgodilo, bi bila vzplamtel vsa Evropa in sedanja vojna bi bila že takrat vzdijala. Za tak boj pa oficielna Avstrija vendar še ni imela korajže. Njena vedno zahrbtna politika je žela na Balkanu nepričakovane, ali neizogibne sadowe.

Bolgarska, naščuvana v obupno vojno, je bila prepuščena sama sebi, pričakovane avstrijske pomoči ni bilo, skoraj vse, kar je v težki vojni s Turčijo pridobila, je bilo zopet izgubljeno. Bolgarska je postala žrtev avstrijske hujškarije in neodkritosrčnosti. Avstrijski laži o srbskih porazih niso mogle odškodovati Bolgarske za njene velike izgube.

Medtem pa je izgubila Avstrija, kakor tisti mož, ki je hotel sedeti na dveh stolah, svoj vpliv v Rumuniji. Ta je bila dotlej tiha zaveznica Avstrije in Nemčije. Ali navidezno dunajsko protežiranje Ferdinanda je razvnelo sovraštvo do Avstrije tudi na Rumunskem. V Bukareštu so nepre-

gledne množice demonstrirale pred avstrijskim poslaništvom; po bukaških ulicah so odmevali gromoviti kliči: "Dol s perfidno Avstrijo!" In habsburško cesarstvo je izgubilo edinega prijatelja, ki ga je še imelo na Balkanu.

Ko je bila nesrečna Bolgarska vsa izčrpana in v nevarnosti, da prijala sovražnik v Sofijo, se je v Bukareštu sešla mirovna konferenca in po razmeroma kratkih razpravah se je sklenil bukaški mir. Pogoji so bili trdi za Bolgarsko. Vsi prijatelji bolgarskega naroda so obžalovali njegovo katastrofo. Toda edino sprejetje bukaške pogodbe je moglo zagotoviti mir.

Tedaj se je Avstrija zopet oglasila — proti miru. Ona in Rusija sta bili edini državi, ki sta si pridržali "revizijo" — to se pravi izpremembo bukaškega miru. Debelo prijateljstvo je vladalo nekaj časa med Avstrijo in carsko Rusijo, ki sta si bili po značaju svoje politike itak najbolj sorodni. Ali kmalu je minilo.

Rusija je umaknila svoj pridržek, in na Dunaju so zagodrnjali. Kako lepo bi bilo to, z Rusijo skupaj skaliti mir in izvesti rop na Balkanu! Naj bi v božjem imenu Rusija kaj pokradla na vzhodu, če bi le Avstrija sporazumno s severnim medvedom pomendrala Srbijo in si odprla pot v Solun!

Tudi ta račun se je izjalovil, in Avstrija, s svojo zahrbtnostjo osamljena, je morala vtakniti svoj protest v žep.

AVSTRIJA POD OROŽJEM.

Ves ta čas so bili avstrijski rezervisti mobilizirani. Vsa Bosna, Hercegovina, Dalmacija je bila natlačena z vojaštvom. Od severnih mejah je mrgolelo čet.

Ves ta čas je bilo v Bosni in Hercegovini izjemno stanje; ustavne pravice so bile suspendirane, delavske organizacije in srbska društva so bila razpuščena; njih denar je bil pri policiji.

Ves ta čas je na Hrvaškem vladal komisarjat z absolutistično močjo. Za časopisje so veljali zakoni kakor v vojnem času, noben šod ni bil mogoče, namesto županov so povsod sedeli vladni komisarji, policija je imela neomejene pravice.

Ves ta čas je bilo v Dalmaciji kakor v obsebnem stanju. Na papirju so zakoni veljali, v resnici ne. Kdorkoli je bil vladni policiji količjak samljiv, je prišel v zapor. Aretacije so izvrševali na najbrutalnejši način kakor ob puntu; vsaka svobodna beseda je nakopala človeku obtožbo in ga spravila v ječo.

Ves ta čas je po Kranjskem, Štajerskem in Primorskem mrgolelo špiclov in provokaterjev. V Ljubljani so kljub protestu občine vpeljali državno policijo; časopisi so se dannadan konfiscirali, socialistična društva kakor "Vzajemnost", čisto izobraževalna organizacija, so se razpuščala; nedolžni Sokolski izleti so se prepreževali, le policijski klerikalizem se je podpiral in pospeševal.

Zadnji mir je bil že davno sklenjen; vojaštvo je bilo še vedno mobilizirano. In ko so naposled vendar morali poslati rezerviste domov, so pustili v Bosni še vedno pomnožene posadke. Na tisoče nadomestnih rezervistov je moralo protizakonito ostati pod orožjem.

Zakaj in čemu?

Posiljeni ultimatum Srbiji pojasnjuje tudi to.

Iz urada gl. predsednika S. D. P. Z.

Od glavnega tajnika sem prejel pritožbo glede glasila, da ne priobčuje iz glavnega urada poslanih poročil.

Gotovo je, da ima vsaka organizacija kakšen list za glasilo v svojo, da priobči organizacije se tičejo zadeve.

Ker pa sedanje glasilo S. D. P. Z. ne vrši svoje dolžnosti v tem oziru, kakor je razvidno iz poročila gl. tajnika, podajam vso zadevo članstvu in javnost potom pomožnega glasila "Proletarca" in "Enakopravnosti".

Ker sem mnenja, da bo članstva našle zadošča pojasnila v vsaj zadevi, priobčim tudi tozadevno pismo gl. tajnika v celoti, na kar se mi ne vidi potrebno še posebej pojasnjevati zadevo.

S sobratiskim pozdravom

JOHN PROSTOR,

gl. predsednik.

Pismo glavnega tajnika se glasi:

Johnstown, Pa., dne 28. avg. 1918.

Cenjeni sobrat John Prostor in gl. predsednik S. D. P. Z.:

V prilogi ti pošiljam kopije zadnji čas poslanih zadev na glasilo v svojo priobčitev, na kar moreš soditi strogo natančnost glasila o priobčanju iz glavnega urada poslanih, organizacije se tičejo zadev. Dne 17. avgusta sem na glasilo poslal:

1. Polletni račun nadzornikov.

3. Polletno poročilo pomožnega blagajnika in

3. Obvestilo članstvu o razpisu izvanredne mesečnine za bolniški sklad za mesec september in oktober.

Polletni račun je bil, kakor si gotovo sam videl, tako čudno razkosano priobčen dne 20. avgusta, da se je težko spoznati iz njega. Poročilo pomožnega blagajnika in obvestilo o razpisu naklade pa še dosedaj ni bilo priobčeno.

Pretečeni teden mu seveda nisem v zlo štel, v mnenju, da je za Glas Naroda pač važnejše priobčiti v glasilu kritiko (dopis) izdane resolucije dr. št. 3. v smislu premembe glasila S. D. P. Z. kakor pa zadeve iz gl. urada. Pričakoval sem, da bo ostalo priobčilo tekoči teden, a ko prejmem glasilo tekočega tedna, vidim dovolj drugega materiala priobčenega, ne pa omenjenih poročil iz glavnega urada.

Društvo št. 3. je poslalo svojo resolucijo tudi v gl. urad. Od Glas Naroda sem prejel od dr. št. 3. njim poslano resolucijo z vprašanjem, da naj obvestim glasilo, ali je resolucijo priobčilo ali ne. Dne 19. avgusta sem G. N. vrnil v pregled poslano resolucijo, prirejeno v obliki iniciative istega društva z navodilom, da naj se priobči.

Z dne 27. avgusta naj bi bil torej omenjeni iniciativni predlog priobčen v glasilu kot vpslan. Mesto tega pa vidim le v komentarju od strani upravnštva G. N. zavito resolucijo.

Veseli me, ako se o vsaki stvari, ki se rodi ali razvija v organizaciji, stvarno razpravlja in tudi listu ne maramo odrekati, da izrazi mnenje, ali nikakor pa ne vidim, kako si more G. N. jemati pravico, vključiti svoj komentar direktno v iniciativni predlog. Mnenja sem, da je dolžnost glasila objaviti iniciative, kot so vpslane.

POLLETNI RAČUN S. D. P. ZVEZE

od 1. januarja do 31. junija 1918.

DOHODKI

Vsa društva vplačila na amentih.....	\$ 69,384.61
Valentin Peternel, zasebni član ament.....	5.00
Obresti Pittsburgh D. & T. Co. in pol odst.....	120.26
Farmers Miners N. Bank Forest City 3 odst.....	76.88
U. N. Bank Johnstown 3 in pol odst.....	74.92
U. N. Bank Johnstown 3 in pol odst.....	30.55
F. N. Conemaugh, 4 odst.....	104.72
F. N. Conemaugh, 4 odst.....	102.72
Conemaugh D. Bank 4 odst.....	102.00
Slov. Savings & Loan Ass., 4 in pol odst.....	45.00
Slov. Savings & Loan Ass., 4 in pol odst.....	100.00
Pittsburgh Porter T. & T. Co., 4 odst.....	112.60
Cont'l Trust Co., Pittsburgh, 4 odst.....	114.10
Citizen S. & T. Co., Cleveland, 4 odst.....	97.38
Society for Savings, Cleveland, 4 odst.....	99.40
Guardian S. & T. Co., Cleveland, 4 odst.....	103.16
Lake Shore Bank & Trust Co., 4 odst.....	63.94
Lake Shore Bank & Trust Co., čekovni račun, 2 odst.....	104.73
Obresti Liberty Bonds, 4 odst.....	300.00
I. S. B. & T. Co., ček. r. bivše sv. Barbare, 2 odst.....	13.61
Union National Bank, Johnstown, 3 in pol odst.....	*28.20
Forest City School Bonds, 5 odst.....	250.00
Borough of Forest City Bonds, 5 odst.....	100.00
Hildago County, Texas, Bonds, 5 odst.....	797.50
Razveljavljeni čeki.....	1,455.00
Nakup Liberty Bondov.....	10,000.00
Nabava vojno varčevalnih znamk.....	500.00
Skupaj.....	\$ 84,285.56

IZDATKI

Društvo izplačalo na smrtninah, poškodbah, odpravninah in bol. podporah.....	\$ 59,435.16
Upravnisti stroški bivše sv. Barbare.....	1,114.13
Mesečne in letne plače uradnikov.....	2,442.50
Dnevnice in vozni stroški uradnikov.....	529.04
Vrhovni zdravnik dr. Kern.....	12.82
Tiskovine in uradne potrebščine.....	816.64
Najemnina glavnega urada.....	207.00
Glasilo in oglasi.....	346.00
Ročna blagajna tajnika.....	200.00
Ročna blagajna blagajnika.....	20.00
Zvezni odvetnik, delo za združenje.....	1,011.28
Nabava vojno-varčevalnih znamk.....	1,000.00
Leo Schwab, Notary Public, zaprisega.....	5.00
P. M. Gardner, Forest City, odvet. sv. Barbare.....	40.24
Johnstown Telephone Co.....	9.00
Jos. Likar, napis na glavni urad.....	20.00
Nakup Liberty Bondov.....	10,000.00
J. J. Nitehie, Actuary za proračun.....	72.46
Povrnitev potajnih stroškov bivše sv. Barbare.....	29.45
Preselitev sv. Barbare v Johnstown, Pa.....	232.07
Preselitev urada Zveze v Johnstown, Pa.....	45.00
Dnevnice kot pomoč v glavnem uradu.....	221.00
A. Surety Bond Co., varščine uradnikov.....	117.50
J. Disson Fire Insurance za zvezno imetje.....	15.10
T. Trust and Guarantee Co. za box rent.....	3.80
Skupni izdatki šestih mesecev.....	\$ 77,945.11

Čisti preostanek šestih mesecev.....	\$ 6,340.37
K temu se prišteje:	
Nevrtnjeni čeki.....	10,375.44
Preostanek z dne 31. dec. bivše organizacije sv. Barbare.....	96,909.25
Preostanek z dne 31. dec. 1917 Zveze.....	54,847.31
Preostanek ročne blagajne tajnika.....	53.80

Skupaj.....	\$168,526.17
Preostanek šestih mesecev.....	\$ 6,340.37
Preostanek 31. dec. 1917 bivše sv. Barbare.....	96,909.25
Preostanek 31. dec. 1917 Zveze.....	54,847.31
Čisti preostanek 30. junija 1918.....	\$158,096.92

Zgorajnja imovina je razdeljena sledeče:

Lake Shore Banking and Trust Co., Cleveland, O., čekovni račun.....	\$ 14,578.99
Lake Shore Banking and Trust Co., Cleveland, O., obrestna vloga.....	3,261.58
Guardian Saving and Trust Co.....	5,262.02
Citizen Saving and Trust Co., Cleveland, O., obr. ulo.....	4,967.14
Society for Saving, Cleveland, O., obr. uloga.....	5,070.31
Pittsburgh Cont. Trust Co., obr. uloga.....	5,819.92
Pittsburgh Deposit Title Co., obr. uloga.....	5,465.40
Pittsburgh Deposit Title Co., obr. uloga.....	5,743.40
Pittsburgh East Savings Trust Co.....	5,244.46
Pittsburgh Allegheny Valley Bank, obr. uloga.....	5,320.86
Pittsburgh First Second N. Bank, obr. uloga.....	5,282.44
Conemaugh Slov. S. L. Ass., obr. uloga.....	2,045.00

GOTOVINA RAZDELJENA PO SKLADIH IZKAŽUJE SLEDEČE STANJE SKLADOV:

Sklad	Preostanek	6. m. dohodek	Obresti in dr.	Skupaj	6. m. izdat.	Ostanek	Primanjkljaj
Smrtninski.....	\$123,393.60	\$35,443.72	\$3,900.95	\$152,738.27	\$22,623.90	\$130,114.37	—
Bolniški.....	2,571.79	30,652.10	—	33,223.89	35,236.26	—	2,012.37
Poškodb.....	4,084.06	3,762.87	—	7,846.93	775.00	7,071.93	—
Rezervni.....	5,514.61	2,501.61	—	8,016.22	—	8,016.22	—
Upravni.....	668.64	4,567.26	—	5,235.72	7,510.03	—	2,274.31
Mladinski.....	15,524.04	2,457.05	—	17,981.09	800.00	17,181.09	—
Skupaj.....	\$151,756.56	\$69,384.61	\$3,900.95	\$226,042.12	\$66,945.19	162,283.61	\$4,286.68

Johnstown, Pa., 18. julija 1918.

Pregledano in v redu pronajdeno:—

John Prostor, predsednik;

Nick Povše, nadzornik.

Joseph Zele, blagajnik;

John Grošelj, nadzornik.

Blah Novak, tajnik.

J. Peternel, pred. nads. odb.

ŠESTMESEČNO POROČILO POMOŽNEGA BLAGAJNIKA S.D.P.Z.

Od 1. januarja do 1. julija 1918.

Bridgeport, O., 4. julija 1918.

Glavnim uradnikom in članom (icam) S. D. P. Z.:

Cenjeni sobratje in sestre:—

Kot ob splošnem glasovanju ob času združenja organizacije Sv. Barbare in S. D. P. Z. izvoljeni blagajnik vam želim tem potom podati dokaz mojega delovanja tekom preteklih šest mesecev. Čeprav se ni združenje popolnoma izvršilo s dnem 1. januarjem 1918., vsekakor pa se račun, katere vam podajam, vpoštevajo od omenjenega dne, oziroma od zadnjega pregledovanja knjig in računov od strani obeh tačasnih organizacij.

Denar, katerega sem imel na roki ob času 1. januarja 1918 z obrestmi vred vseh, je bil kakor sledi:—

Jernej Seslar VI. štev.	6301 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	513.32
Jakob Brence VI. štev.	6286 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	187.31
Mihail Versek VI. štev.	6302 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	418.34
E. Radošević VI. štev.	6303 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	410.64
M. Taneek 2. štev.	6335 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	153.00
F. Rak VI. štev.	6413 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	405.33
M. Vrabec VI. štev.	6412 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	423.11
Andrej Oblak VI. štev.	6410 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	503.78
Math Grubiš VI. štev.	6411 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	405.33
Josip Asiš VI. štev.	6409 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	405.33
Anton Galič VI. štev.	11945 First National Bank of Joliet, Ill.....	130.06

Skupaj.....\$3,975.55

Prejel od pomožnega blagajnika S. D. P. Z. ob času združenja in od blagajnika v preteklih šestih mesecih:

Anton Krajšek VI. štev.	6550 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	230.00
Ivan Kodrič VI. štev.	6551 Dollar Saving Bank, Bridgeport, O.....	230.00
Josip Asiš VI. štev.	3864 First N. Bank of Conemaugh, Pa.....	405.33
Ljubica Kopriva VI. štev.	3538 First N. Bank, Conemaugh, Pa.....	443.62
Annie Stosić VI. štev.	277 Conemaugh Deposit Bank.....	171.14
Ljubica Stosić VI. štev.	276 do to.....	171.14
Barbara Moguš VI. štev.	285 do to.....	95.29
Julija Moguš VI. štev.	284 do to.....	95.29
Albert Logar VI. štev.	435 do to.....	572.29
Frank Hočevar VI. štev.	439 do to.....	109.32
Mary Hočevar VI. štev.	440 do to.....	109.32
Marija Hočevar VI. štev.	441 do to.....	109.32
Mary Silc VI. štev.	780 do to.....	104.70
Josip Silc VI. štev.	779 do to.....	106.70
John Silc VI. štev.	778 do to.....	106.78
Rozalija Sever VI. štev.	270 do to.....	114.05
Marija Sever VI. štev.	271 do to.....	114.05
Frank Kasumec VI. štev.	230 do to.....	326.94
Ciril, Fr. in Mat Per, štev.	927 do to.....	417.89
Zofija Božić VI. štev.	838 do to.....	422.35
Frank Starič VI. štev.	746 do to.....	105.41

Skupaj prejel od dne 1. julija 1918.....\$4,598.85

Od prej je bilo na roki.....3,957.55

Obresti prejeli do 1. julija 1918.....56.40

Denar vložen na Farmers and Miners N. Bank, Forest City, Pa., za sledeče dediče:

Mihail Gračan.....	\$200.00
Katarina Gračan.....	200.00
Marija Žavbi.....	230.75
Thomas Žavbi.....	230.75

Je torej skupnega denarja.....\$9,474.30

Poleg tu navedenih svote je še vloženega v Mestni hranilnici ljubljanski za sledeče dediče:

Al. Planinšek, vloga št. 81216.....	Kron 1222.00
Marija Očepek, vloga št. 73411.....	244.50
Katarina Očepek, vloga št. 73412.....	244.50

Skupaj vloženega v zgoraj omenjeni hranilnici.....Kron 1711.00

Od teh navedenih svote se je izplačalo, kakor sem že v zadnjem svojem poročilu omenil, da se je sprejel zakon, ki zahteva vse premoženje inozemcev, ki stanujejo v Evropi, sledeče, in sicer na Alien Property Custodian, Washington, D. C.

Jer. Seslar pod Report št. 8879, Trust No. E. 8573 svoto.....	\$ 513.32
M. Vreslek pod Report št. 8880, Trust No. E. 8574 svoto.....	418.34
E. Radošević pod Report št. 8882, Trust No. E. 8576 svoto.....	410.64
M. Taneek pod Report št. 8881, Trust No. E. 8575 svoto.....	153.00
M. Grubiš pod Report št. 8884, Trust No. E. 8578 svoto.....	405.33
Jos. Asiš pod Report št. 8883, Trust No. E. 8577 svoto.....	405.33
Mary Asiš pod rep. št. 12506, Trust No. E. 8577.....	405.33
Zof. Božić pod report št. 12509, Trust No. E. 12162 svoto.....	422.35
Ljub. Kopriva pod report št. 12507, Trust No. E. 12361 svoto.....	443.62

Skupaj poslanega na zgoraj omenjeni urad.....\$9,577.26

Odštevi svoto, poslano na Alien Property Custodian \$3577.26 od skupne svote, ostane še na raznih bankah z dnem 1. julijem 1918 \$5997.04 \$9474.30. K zaključku upam, da bo to poročilo našemu članstvu v zadovoljstvo ter želim, da bi združeno članstvo še naprej delovalo za dobrobit in napredek naše organizacije. Čeprav se nahajamo v časih, ki bodo ostali v svetovni zgodovini nepozabni, ne pozabimo, da le z organizacijo si moremo pomagati v vseh ozirih. Čim več nas bo, tem lažje bomo izplačevali podpore in izpolnjevali pravila, kakor je naša dolžnost, da jih izpolnjujemo.

S sobratiskim pozdravom,

Anton Hočevar,

Conemaugh Deposit Bank, obr. uloga.....	5,202.00
Conemaugh First National Bank, obr. uloga.....	5,341.37
Conemaugh First National Bank, obr. uloga.....	5,202.00
Johnston U. N. Bank, obrestna uloga.....	4,356.21
Johnston U. N. Bank, obrestna uloga.....	5,325.90
Forest City Farmer and Minn. N. B.....	5,202.63
Second Liberty Bond.....	15,000.00
Third Liberty Bond.....	10,000.00
Forest City School Bond.....	10,000.00
Forest City Sanitary Sewer Bond.....	4,000.00
Hildago County, Texas, Road Bond.....	29,000.00
War Savings Stamps.....	500.00
Johnstown Title Trust and Guarantee Co.....	1,280.70
Ročna blagajna tajnika.....	53.80
Kar da skupaj zgorajnja svoto.....	\$168,526.13

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

Stranka

JUGOSLOVANSKIH SOCIALISTIČNIH KLUBOM NA ZNANJE.

Klubi, ki se niso poslali pol z naznačbo, kateri sekciji žele prispevati mesečne prispevke, naj to store najkasneje do 15. septembra t. l. sicer izgube vse pravice pri J. S. Z. in bodo smatrani avtomatično izven J. S. Z.

Doslej so se prijavili za slovensko sekcijo št. 1, 2, 10, 13, 26, 27, 41, 45, 49, 50, 67, 91, 96, 114, 125, 136, 157, 177, 178, 175, 179, 184, 195, 198, in 208.

Za hrvaško sekcijo: št. 9, 11, 12, 16, 19, 21, 22, 33, 57, 59, 61, 71, 77, 78, 99, 100, 104, 122, 131, 165, 194, 196, 206 in 207.

Za srbsko sekcijo št. 20 in 210.

Tajništvo J. S. Z.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrševsak drugi in četrti petek v mesecu v Iliriji dvorani, 30—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Lenko, tajnik.

NOTA.

Klubi, ki so naročili znamke pred šestim avgustom, pa jih niso dobili, naj to takoj javijo tajništvu, da jim pošlje drugo pošiljatev. Mnogo pošte je bilo zadnji čas zopet zadržane na pošti.

Tajništvo J. S. Z.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Narodni voditelj, pesnik in urednik Glasila K. S. K. J. ima v zadnji številki notico na prvi strani, ki se glasi, da so socialisti v škripeh, in da je prizadeta tudi "Jugoslovanska Soc. Zveza." Ta sveža novica je stara sedaj ravno devet mesecev in v upravnishstvo Proletarca so prišli Zvezni uslužbenici le takrat po informacije, ko so nas naši ljubi monarhisti deinceurali in nagali vlado, da agitira sodr. Kristan za Avstrijo. Kdo vraga naj razume, kakšne tropine so to: Slovensko Jugoslovansko Socialistično Zvezo? Primate se za nos, gospod "Cigare."

Vsem tajnikom in tajnicam raznih slovenskih društev iz Chicaga in bližnje okolice se naznanja, da je vodstvo Vojne razstave določilo soboto, dne 14. sept. dan za Jugoslovane in Čeho-slovake. Vsed tega so prošeni vsi člani raznih društev in Zvez iz Chicaga, da naj se udeležijo Vojne razstave dne 14. sept. in ne na nedeljo 15. sept., ker je ta dan odločen za Poljake, Rusine, Ukrajince in za splošno, ker bo zaključni dan razstave.

Vsak društvenik, ali posameznik naj se pelje v Grant park (blizu Van Buren Str. in Michigan Ave) kakor sam hoče. Želeži je, da bi se vsi Slovenci udeležili te razstave zvečer, ker bo točno ob 8 uri program Jugoslovancov (govor — čigav? — petje in narodni ples "kolo") ob 9:30 bo pa videti razne prizore iz vojne, manevre itd. Vsakdo naj pride na razstavo že ob 6ih zvečer, da si bo lahko ogledal do 8. zanimive stvari, ki bodo ondaj razpostavljene. Tribuna ali oder za pevce je na desni strani pri vhodu. Torej Slovenci in Slovenke ne pozabite, da je Jugoslovanski dan v soboto, dne 14. septembra zvečer.

Sicer je pa razstava odprta že od 2. septembra in se lahko ogleda vsak dan.

O MACEDONIJI.

Macedonija ni oficijelno upravno ime, ampak le zgodovinski naslov pokrajine, ki je do balkanske vojne leta 1912 obsegala nekako vilajete Solun, Bitolj (Monastir) in Kosovo. Ta dežela je nekako tolika, kakor Spodnja in zgornja Avstrija, Štajerska in Koroška skupaj. Prebivalcev je bilo do balkanske vojne okoli 2,275,000.

Po balkanski vojni so si Macedonijo razdelili Srbija, Bolgarska in Grška. Dne 29. maja leta 1453. je padel Carigrad v turške roke. Turška oblast je rešila grški življenja na Balkanu, kajti v štirinajstem in petnajstem stoletju, ko so vladali srbski knezi v Tesaliji, Epiru, Macedoniji in Albaniji, je tu

vladal srbski, ali kakor pravi Kačič, slovinski jezik, in ko je cesar Sigismund poslal pismo v Albanijo, so mu odgovorili od tod, da znajo govoriti samo slovensko pismo (ilirico). Turška vlada je pa na škodo Slovanom podpirala cerkveno grško hierarhijo in obe oblasti skupaj sta zatirali slovensko rajo. Leta 1767. je carigradski patriarh odpravil tvotekalnno cerkev ohridsko in peški patriarhat. Grki so sežgali patriarhalno knjižnico v Trnovem. Nastopila je fanariotska doba. Fanariote so zvali pristaše grške cerkve po Fanaru, grškem carigradskem oddelku, kjer je bil sedež patriarhov. V tej dobi so storili vse mogoče, da demoralizirajo ljudstvo.

Bolgarski menih Paisij je napisal zgodovino bolgarskega naroda, katera je v začetku prošlega stoletja navdušila več mladih Bolgarov za osvoboditev izpod turške jarma. Ogorčenje proti fanariotom je rastle, in leta 1870. je bil sultan prisiljen, da je vpilval na patriarha, in Bolgari so dobili samostojno cerkveno upravo v obliki eksarhata. Carigradski patriarh je pa izobčil bolgarkega eksarha in s tem izgubil ves upliv na Bolgare. Razkol v razkolu je postal vedno večji, in danes so na Balkanu dvojni škofje: patriarhatni in eksarhatni.

Slovanov je v Macedoniji 1 milijon 118 tisoč. Deloma so kristjani, deloma mohamedanci. Kristjani so večinoma eksaristi, le majhen del v južni Macedoniji vidi v carigradskem patriarhu svojega poglavarja; teh je pa vedno manj.

Preporočno vprašanje je, so li macedonski Slovani Bolgari ali Srbi; razlikuje se tam namreč srbsko, šopo-macedonsko in bolgarsko narečje. Šopo-macedonsko narečje tvori prehod od srbskega na bolgarski jezik. Meja med sednjima vplivoma bi bila nekako ob razvodju med Vardarjem in Strumom.

Turkov je v Macedoniji okoli pol milijona. Grkov četrta milijona, Albancev štejejo 128 tisoč. Albanci niso združeni narod. Pod Jurjem Kastriotom so se sicer borili za krščanstvo, a danes sta dve tretjini mohamedanski. Delati ne marajo, vojna je njihovo veselje. Dele se v Toske in Gege, ki govorijo precej različna narečja. Na Toske vplivajo od juga Grki, od severa Avstriji in Italijani. Gege se pa dele v več rodov, ki žive med seboj v krvni osveti in jih ni mogoče združiti. Versko se dele v mohamedance, katoličane in pravoslavne; pišejo v petih alfabetihi. Teh nasilnih ljudi ni mogoče drugače kultivirati, kakor da se jim pobere orožje in se jih sili na delo. Dalje je v Macedoniji 80,000 romanskih Cincarjev, ki so večinoma krčmarji in trgovci, 67,840 Židov ali Španjolv, katerih je pa mnogo prestopilo v islam, dasti doma še vedno govore špansko. 54.557 je Ciganov, ki so pa na Balkanu precej delavni ljudje, nekateri celo bogati. V manjšem številu je še mnogo drugih narodnosti zastopanih v Macedoniji.

V mestih seveda bolj prevladuje turški življenj, na deželi pa slovanski. Tu podajemo nekaj števil, po ne popolnoma zanesljivi statistiki, ki nam kažejo, kako je prebivalstvo mešano v večjih macedonskih mestih.

Solun ima: Slovanov 10,000, Turkov 26,000, Grkov 16,900, Španjolv 55,000, Ciganov 2,500, tujcev 8,500; skupaj 118,000 prebivalcev.

Veles šteje: Slovanov 12,000, Turkov 6,600, Cincarjev 500, Ciganov 600; skupaj 19,700 prebivalcev.

Seres šteje: Slovanov 2,200, Turkov 11,900, Grkov 11,000, Španjolv 2,500, Ciganov 500; skupaj 28,100 prebivalcev.

Skoplje šteje: Slovanov 13,000, Turkov 15,000, Grkov 500, Albancev 150, Cincarjev 450, Španjolv 800, Ciganov 1,920, tujcev 500; skupaj 31,900 prebivalcev.

Štip šteje: Slovanov 10,900, Turkov 8,700, Španjolv 800, Ciganov 500; skupaj 20,900 prebivalcev.

Bitolj šteje: Slovanov 10,000, Turkov 10,500, Albancev 1,500, Cincarjev 700, Španjolv 5,500, Ciganov 2,000, tujcev 20; skupaj 37,000 prebivalcev.

Ohrid šteje: Slovanov 8,000, Turkov 5,000, Albancev 800, Cincarjev 460, Ciganov 600; skupaj 14,860 prebivalcev.

Philip (domovina kraljeviča

Marka) šteje: Slovanov 16,900, Turkov 6,200, Cincarjev 480, Ciganov 960; skupaj 24,540 prebivalcev.

Zanimiva je "republika" menihov na Sveti gori. Tu živi v 20 samostanih 4,500 grških, 4,000 ruskih, 1,100 srbskih in bolgarskih menihov. Ti redovniki so svobodni v svoji upravi. Posamezne narodnosti so v vednem prepirlu med seboj.

Tekstilni industrijalet in kupovalci bombaža priporočajo, da prevzame vlada newyorskó bombažno borzo, da se odpravi špekulacija z bombažem.

A. Mitchell Palmer, varuh tujezemske lastnine, naznanja, da je zaplenil 1,057,000 funtov pšenične kaše, ki naj bi bila šla akozi Švede v Nemčijo. V predvojnem času je bila pšenična kaša vredna \$200,000. Kupila jo je neka nemška trdka, da jo odpošlje v Nemčijo. Dne 26. avgusta so prodali to kašo na javni dražbi. Pšenična kaša služi za izdelovanje raznih regilnih živil in živilskih izvelečkov.

Podmorski čolni niso občutno škodovali samo angleškim ladjam, ampak tudi angleškim ptičim. V celi drugi polovici junija lanskega leta je ležala ob južni škotski obali debela oljna plast, ki je pokrivala velikanse širine morja, mestoma celo nad 20mm na debelo. Posledica tega je bila velika umrljivost med morskimi ptiči. V nepreglednih množinah so ležali mrtvi povodni ptiči, morski potapljači in razne gosi po obali. Mnogo so jih našli v popolni omotici, ker so bile njih perutnice tako priplejene z oljem, da niso mogle ne leteti, ne plavati, ne se potopiti, ter so vsled tega bile obsojene na smrt do lakote. Posebno očitna je bila ta prikazen v Firth of Forth, na pred istim ležečih otokih in severno od istega na obali graščine Tife. Doslej ni so še dognali, odkod bi bilo to olje, skoraj gotovo pa je izteklo iz bark, torpediranih od podmorskih ladij, ki so vozile mazilno olje.

Rabite lokalno zelenjavo pri obedih. S tem ne prihranite le na mesu in pšenici, ampak tudi transportacijo in delo. Ne rabite se, daj konzerviranih živil v skatljah, ko lahko kupite sveža živila.

Vaš odmerek pšenice tvori dve unci (dva kosčka) kruha "Victory" ali štiri unce hitrega kruha pri vsakem obedu.

Če vidite sladkorno posodo v javni oboedovalnici, da jo lahko rabijo, tedaj je lastnik prelomil odredbe živilske uprave. Naznanite ga preiskovalnemu odboru, 713 Conway Building, Chicago.

Določbe za moko niso bile spremenjene. Še vedno je treba kupiti z vsakim funtom pšenične moke en funt avtoriziranega pšeničnega nadomestila.

Kruh "Victory" sestoji iz 75% pšenice in 25% pšeničnega nadomestila. Nosite ga doma na mizo in pomagali boste prihraniti pšenico za zaveznike.

Trikat na dan ima vsak Američan priliko, ko sede k oboedovalni mizi, da reče: "Zdaj imam priliko, da služim."

Vojni departmet naznanja, da dobe vojaki lahko dopust za delo na polju. V to svrhu morajo napraviti prošnjo na svoje zapovedujoče oficirje, lahko jih pa vlože tudi njih sorodniki na lokalno komisijo, kjer so se vojaki registrirali.

Državni obrambni svet za Illinois je bil iz Washingtona brzojavno opveščen, da potrebuje vojna industrija en milijon neizučnih delavcev. Na konferenci, ki je bila nato sklicana, so bili sprejeti sledeči sklepi:

Vsi postopači in takti ljudje, ki žive brez dela, morajo na delo — Ženske morajo sprejeti taka dela, ki jih lahko opravljajo, da porabijo lahko moške v vojni industriji. — Nevažne industrije morajo odstopiti delavce, da jih porabijo v vojni industriji.

Konferenca je tudi posvarila nevojne industrijalet in izrekla: "Produceirajte za vojno, ali pa prenehajte z obrtjo."

Na podlagi prebivalstva države

Illinois mora država dati 780,067 neizučnih delavcev, ki jih potrebuje v Illinoisu in drugih državah. Razume se samoposebi, da bi pomanjkanje neizučnih delavcev še večje, ko pozovejo v armado večje število novincev. Že pred dvema tednoma so poslali tovarnarjem vprašalne pole, da sporoče, koliko delavcev potrebujejo. Tovarnarji so zelo počasni s temi odgovori. Konferenca je vsled tega zaključila, da se tovarnarji v Illinoisu še enkrat opozore, da naj hitro odgovore na vprašalne pole, kajti zavlačevanje odgovorov bo le škodilo njim samim.

Prav lahko se zgodi, da bodo neizučeni delavci poslani v druge države, ko bodo krite domače potrebe, in tovarnarji, ki niso vrnili pravočasno svojih vprašalnih pol, bodo najbrže ostali brez delavcev, čeprav bodo kasneje naznanili, da jih potrebujejo.

Biro za delavske statistike poroča, da so šle cene nekaterih živil meseca junija navzgor. V splošnem so se podražila živila za sedem odstotkov v letu, ki je končalo s 15. junijem. Meseca junija se je najbolj podražil krompir in sicer za 32 odstotkov. V petih letih, ki so se končali s 1. junijem, so se podražila živila poprečno za šest inšestdeset odstotkov.

Iz St. Louisa, Mo., poročajo: Manuel F. Palacio, industrijalni zastopnik governerja mehiške države Coahile, je prišel z gibanjem v St. Louisa, da bi se pivovarji preselili v Mehiko in tam zgradili pivovarne, če se uvede prohibicija v Združenih državah. Palacio je delni lastnik pivovarne Continental in je konferiral z A. Bushom, kateremu je priporočal, da naj svojo pivovarno premesti v Mehiko. Dejal je, da bo lahko varil pivo za Kubo, Južno in Centralno Ameriko. Palacio pojde v Detroit, da prigovarja Henry Fordu, naj zgradi v Mehiki tovarno, v kateri bo izdeloval motorne pluge. Za gradnjo tovarne mu je priporočil mesto Saltillo.

"Mednarodna delavska obrambna liga" naznanja, da vloži Thomas Mooney priziv na najvišje zvezno sodišče, da zavrže njegovo smrtno obsodbo.

Opraviti posode za sladkor in ne porabite pri obedu več kot kosček ali kavino žlico sladkorja.

Zvezni urad za posredovanje dela je izdal poziv, da se priglasijo delavci kot prostovoljci za važne industrije. V pozivu pravi urad za posredovanje dela, da je vojni program v kritičnem štadiju, ker primanjkuje delavcev, med navadnimi težaki pa vlada nepokoj. Vsed primanjlkovanja delavcev bodo morali v nekaterih tovarnah ustaviti delo, ker primanjkuje v vojni industriji do 300,000 izučnih delavcev. Med navadnimi težaki prevladuje nepokoj in delavci hodijo od tovarne do tovarne in poskušajo, kje so boljše delovne razmere in boljši zaslužek. Vsed tega priporoča urad za preskrbovanje dela, da opuste delavci delo v nevažnih industrijah in sprejmejo delo v vojni industriji.

Vojni odbor je izdal zelo važno razsodbo v zadevi 28,000 jeklarskih in železarskih delavcev Bethlehem Steel Co. v Bethlehemu, Pa. Predvsem priznava delavcem pravico do organizacije, da se lahko potegujejo za svoje pravice in za zboljšanje položaja. Odrdil je revizijo ali odpravo nagradnega sistema, ki je bil doslej v navadi v tovarnah Bethlehem Co. za najbolj spretno delavce. Odrdil je revizijo meze za delo od kosa in ustanovil minimalno mezdo za 5,000 strojnikov v soglasju z mezdno lestvico, ki sta jo uvedla vojni in mornariški departmet. Določil je osemurni delavnik in da dobe delavci poldrugo plačo za delo po osemurnem delavniku in dvojno plačo ob nedeljah in praznikih. Poleg je dodatek, da se tudi delavci primerno odkodijo, ki so plačani od kosa, če delajo po končanem osemurnem delavniku ali ob nedeljah in praznikih. Žene dobe isto mezdo kakor delavci, če opravljajo enako delo. Odrdba povišuje mezdo električarjev, ki so zahtevali 67½ meze na uro, za pomagače pa 40c. Odbor je določil za električarje prvega razreda 67½, za električarje drugega razreda 62 in pol, za pomagače 40c.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Jstanovljena dne 16. avgusta 1906.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penna.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood R'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRIČ, 170 Main Str., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERMAN, Box 72, East Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANO TEROPČIČ, R. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GAS NARODA," 82 Cortlandt Street, New York City.

Cezjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expressnih, ali Bananih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blaz Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika. V služaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NAJBOLJŠI SLADOLED

na debelo in drobno, dobite v domači trgovini

"THALIA"

ICE CREAM PARLOR

1223 W. 18th St.

(blizu Racine Ave., v poslopu "Thalia" gledališča.)
Dostavljamo sladoled na piknike in zabave po najnižjih cenah.
Posode za sladoled posodimo brezplačno.

KONCERT IN PLES

vsaki večer in nedeljo popoldan.

Vsem rojakom se priporoča za obisk

Phone Canal 5368.

WM. FRANCE, lastnik.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonske, itd.
Popravljamo ure po niski ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

MODERNO UREJENA

NARODNA KAVARNA IN RESTAURACIJA

Domača kuhinja, svakovrstni kolači dobre pijače, turška kava, sladoled in smodke.
Oprto po dnevu in po noči.

Tel: Canal 1220.

Z. RADNOVIČ,

lastnik.

1149 W. 18th. Str.

Chicago, Ill.

Zadeva je prišla pred vojni delavski odbor dne 7. maja po vrsti takisto visoka odlikovanja so bila tudi pripoznana Trinerjevemu Linimentu najbolj zanesljivemu zdravilu zoper revmatizem, nevralgijo, hrbtobol, izpahke, otekline, itd. Na prodaj v lekarnah po 35 in 65c, po pošti 45 in 75c. — Joseph Triner Company, 1333—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. — (Advertisement.)

Pripoznano od vsih naših zaveznikov.

Vsi naši sedanji zavezniki so pripoznali Trinerjevo ameriško grenko zdravilno vino kot najboljše želodčno zdravilo in najboljše odlikovanje — zlate kolajne in Grand Prix — na Angleskem (v Londonu leta 1910), v Belgiji (Bruselj 1910), v Italiji (Rim 1911) v Franciji (Pariz 1911) zatem pa zlato kolajno v San Francisco l. 1915 in Grand Prix v Panami l. 1916. Vsa ta odlikovanja so najvišje vrste, kar se jih je zamoglo dobiti. Trinerjevo Ameriško grenko zdravilno vino je najboljšo sredstvo zoper vse želodčne nerednosti, zabasnost, neprebava, glavobol, neravnost itd. ker izčišča črevesje, pospešuje prebavo, ostrti tel. (okus) in urejuje ves notranji telesni sistem. Dobiva se v lekarnah po \$1,10 steklenica. — Ravno

PRIPOROČILO.

Sodrug Louis Kveder je potovalni zastopnik "Proletarca" za vse države. Pravico ima, da nas zastopa v vseh rečeh, kar se tiče naročnine in oglasov. Sodruge prosimo, da naj mu pri tem poslu kolikor mogoče pomagajo.

Upravištvo.

Previdne gospodinjje

imajo doma vedno eno steklenico

Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za vtrganje pri revmatizmi, bolečinah, prehladu, savstevljenju itd.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra

35c in 65c. v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

UTRINKI.

Iz Berna poročajo: Poljski poslanci Korfanti iz Poznania, ki je bil nedavno pri izrednih volitvah z ogromno večino izvoljen v nemški državni zbor, kljub temu, da je nemška vlada odprto delovala za njegov poraz, je nedavno povzročil veliko senzacijo s svojim govorom v rajstagu. Njegov govor, ki je bil vtihotapljen v Švico necenzuriran, se glasi:

"Dotakniti se hočem predmeta, o katerem se je že večkrat razpravljalo v državnih zbornicah, kar tudi v pruskem parlamentu. Zadeva se tiče poljskih delavcev v Nemčiji, katerih je okrog 700.000 in o katerih se je nekoč izrazila nemška vlada, da ne bi mogla brez njih izvršiti svojega vojnega programa in da sploh ne bi mogla nadaljevati vojne. Teh 700.000 Poljakov je vlada spravila v Nemčijo s triki. Mnogi so bili zapeljani z lepimi obljubami, češ, da jih čakajo visoke plače in dobri delovni pogoji; s takimi lažmi in mahinacijami so nemški agenti vneli na limanec tisoče poljskih delavcev in kmetov. Druge so pa nemške oblasti na Poljskem odvedle kar s silo. Znano je namreč, da so Nemci organizirali pravi lov na ljudi širom Poljske in Litve. Ko je moj kolega Trampczynski protestiral proti takemu postopanju napram Poljakom in omenil, da je vojni minister obljubil zboljšati stvar, a da je vendar ostalo vse pri starem, je general Sehensch izjavil, da se more Nemčija v tej zadevi ozirati le na svoje interese. Na to odgovorjam, da ne priznam nobenih nemških interesov, ki so v nasprotju z idejami pravičnosti, moralnosti in krščanskih dolžnosti. (Velik hrup od strani pruskih junkerjev.) Mi priznamo le tiste nemške interese, ki se strinjajo s pravico, moralo in nauki Kristusa. Ako mislite, gospodje, da je zadeva poljskih delavcev zadeva sile, tedaj smo upravičeni izjavljati iz tega vladnega stališa najdrastičnejše konsekvence. Nikar ne pozabite: Sedemstotisoč delavcev, od katerih zavisi vojni program nemške vlade, je tudi sila in po vsej moralni pravici pripada ta sila nam. Dovolite mi še par besed, da vam pokažem, kako so poljski delavci v Nemčiji izkoriščani in oropani."

Ko je Korfanti prišel tako daleč, je predsednik prekinil njegov govor z vihtenjem svojega zvonce in začel polemizirati s poslancem, češ da ne izkorišča Nemčija nikogar in da ne dovoli v rajstagu govoriti o izkoriščanju in robu. Ko je Korfanti nadaljeval, so začeli vsenemci in klerikale tako kričati, da se je njegov glas izgubil. Poljaki in manjšinski socialisti so aplaudirali njegovemu govoru, kar je sovinitse še bolj razdražilo.

Iz Moskve poročajo preko Amsterdama, da so v Petrogradu izbruhnili veliki protirevolucionarni izgredi in da je bilo v boju med rdečo in belo gardo ubitih dvajset oseb, med katerimi so tudi trije člani neke inozemske komisije. Moskovski listi javljajo, da je general Aleksijev organiziral vstaje, ki se je imela pričeti 2. avgusta, toda sovjetske čete so pravočasno prijele in usmrtili osem voditeljev. Namen kontrarevolucije je bil, preprečiti odhod sovjetskih čet na češkoslovaško fronto. Sovjetske čete so zatle protirevolucionarno gibanje v Vologdi, Vladimirju in Vjatk; tristo mož bele garde je bilo ubitih. "Izvestja", uradno glasilo boljševiške vlade, javljajo, da se povsod pojavlja gibanje protirevolucionarne bele garde. Boljševiška vlada je razglasila, da zadušijo vsako uporniško gibanje v krvi.

Iz Stockholma poročajo: Petrogradska 'Pravda' piše, da je ukrajinska kmečka armada, ki šteje blizu 40.000 mož, v veliki bitki z Nemci in buržvazno belo gardo pri Siveri. Železniški štrajk v Ukrajini se nadaljuje. Pristasi ruske buržvazije, ki so prišli iz Kijeva, se pritožujejo, da so Nemci s svojo roparsko politiko v Ukrajini povzročili, da narašča boljševizem tamkaj še bolj. Čim zapuše nemške čete katerikoli distrikt, ustavijo delavci takoj delo in organizirajo s kmeti krajevni sovjet. Ruski buržva obžaluje usodo ukrajinske buržvazije, ki se nahaja med dvema ognjema, odkar je prepustila vso oblast v deželi nemškim vojaškim poglavarjem. Nemci nimajo toliko čet, da bi imeli sleherni vas pod svojo kontrolo, a čim pride čas, da se bodo Nemci umaknili, pride takoj oblast Ukrajine v roke boljševikov. Nemci so dobili le eno osminko koruze, katere jim je bila obljubljena ob času mirovnega pogajanja v Brest-Litovsku. Položaj v Beli Rusiji ni nič boljši. Nemci so tam nastavili stare policiste iz carjevih časov, katere pa ljudstvo tako sovraži, da se mnogi ne upajo opravljati službe.

Iz Haaga poročajo: Premogariji v Heerlenu in Limburgu groze s stavko zaradi nezadostne hrane. Pičli živežni odmerki so povzročili, da opravlja poprečni premogar komaj dnevno delo v rovi, medtem ko ne morejo fizično slabejši delavci več opravljati dela. — "Limburg Courier" poroča, da je vsled pomanjkanja živil med premogariji padla produkcija premoga za 150 desetonskih vozov dnevno v primeri z normalnimi časi. Vodstvo premogokopov samo priznava, da je položaj zelo resen in odklanja vso odgovornost v slučaju, če vlada ne dovoli povišanja živežnih odmerkov. — V Amsterdamu in Utrechtu je veliko pomanjkanje krompirja. V zadnjem mesecu se ponavljajo gladovne demonstracije in primerilo se je že na stotine vlomov v pekarije in prodajalnice z živil. V Amsterdamu dobe prebivalci riž namesto krompirja, v Utrechtu pa ne dobe nič. Holandska je letos izvozila na tisoče vagonov krompirja v Nemčijo, doma pa stradajo ljudje. Nemčija zamenjava premog za krompir in sicer pošlje en v voz premoga za tisoč vozov krompirja. Nemci na meji preklinjajo vsak voz premoga, ki odide v Holandijo, ker jim ga doma zelo manjka.

Iz Stockholma poročajo: Voja sodišča finske bele garde, ki so obsodila na desetletje finskih boljševikov, hočejo zdaj zaključiti procese. V zadnjih par dneh je bilo izrečenih dvanaest smrtnih

obsodb in veliko število socialistov, moških in žensk, je bilo obsodjenih v zapor. Hulda Salmi, bivši socialistični poslanec v finski zbornici, je obsodjen na deset let ječe; Aleks Hardmen, drugi znani socialistični voditelj, mora sedeti dvanaest let. Nemški generalni štab je dovolil, da je lahko finsčina uradni jezik v finski armadi in mornarici. Državljeni švedske narodnosti se lahko združijo v posebne čete in se poslužujejo švedskega jezika.

Iz Londona poročajo: General Horvath, predstavnik stare ruske avtokracije, ki je služboval še pod carjem, se je nameraval polastiti začasne vlade v Vladivostoku in ustanoviti svojo diktaturo v Sibiriji. Vta namen je poslal svojega pristaša generala Pleškova v Vladivostok, ki je imel izvršiti "coup d'etat", toda zavezniški poveljniki so mu prekržili račune.

Iz Stockholma poročajo: V Rusiji se je pojavila cerkvena ali klerikalna stranka, ki zbira pod vodstvom popov razbite ostanke starega carizma in lovi kaline med pripristimi kmeti. Ruske cerkve so postale zdaj pribežališče protirevolucionarjev. Nemčija že spekulira, da vpelje s pomočjo te stranke monarhijo v Rusiji.

Iz Arhangelska poročajo: "Nikolaj Čajkovskij, stari revolucionar, katerega so imenovali očet ruske revolucije, je predsednik provizorične vlade na usurskem severu v Arhangelsku. Čajkovskij je izjavil, da se popolnoma strinja z izjavo ameriške vlade glede na intervencijo v Rusiji. Čajkovskij je dejal: "Želimo obnoviti rusko fronto in reorganizirati Rusijo. Od zaveznikov ne zahtevamo nič drugega, kakor da nam pošljejo čete, ki bodo šle pred nami, dočim pojedemo mi za njimi in uredimo republiko po željah večine ljudstva."

Na predsednika boljševiške vlade Nikolaja Lenina je bil izvršen atentat, in njegovo stanje je haje resno. Več izpregovorimo o tem prihodnjič.

Ker sta si vsled delavskega praznika sledila dva nedelavnika ravno pred izdajo lista, smo morali opustiti razne vesti in članke o aktualnih zadevah. Kolikor ne bodo zastarele, jih objavimo prihodnjič.

V Parizu so prekrstili ulico Avenue de Trocadéro v Avenue du Président Wilson. Predlog za to je podal v pariškem občinskem svetu socialistični zastopnik Fiancetete, ki je v svojem utemeljevalnem govoru dejal: "Vojna, ki je porodila toliko dejanj plemenitega junštva, ni bila v naših starih evropskih deželah posebno ugodna razvoju na polju idej. Hrabrost in žrtve, ki jih je zahtevala vojna, bi bile lahko postale brezplodne, če se ne bi bil dvignil en glas v viharju, ki je ožigal pot v pristanice miru, po katerem hrepi vsa svet." Predlog je bil podpisan od vseh socialistov. Morda so delali nazadnjaški zastopniki nekaj težav baš zaradi tega, ker je prišel predlog od socialistov. Toda naposled je bil soglasno sprejet.

Iz Stockholma poročajo: Sovjetska vlada je poslala oster protest v Berlin, ker noče Nemčija zabraniti Turkom, da se polaste bogatih petrolejskih vrelcev v Baku na Kavkaškem, dasiravno je turška invazija dotične pokrajine kršitev brest-litovske pogodbe. Krajevni sovjet v Baku je izjavil, da unižijo boljševiki vrelce, preden se umaknejo od tam, če ne bodo mogli ustaviti Turkov. Nemčija je pred kratkim poslala dva diplomata na eroplanu v Baku z namenom, da pridobi petrolejske vrelce zase, toda sovjet v Baku je aretiriral oba poslanca in ju poslal v Moskvo, kjer sta bila izpuščena.

Iz Moskve poročajo, da je Čičerin, zunanji minister boljševiške vlade, naslovil sledečo zahtevo na Rietzlerja, namestnika nemškega poslanstva: "Turki ogrožajo Baku (Transkavkazija). V smislu brest-litovske pogodbe nimajo Turki pravice do dotičnega teritorija in sovjetska vlada zahteva, da se njihove čete umaknejo."

Iz Amsterdama poročajo: Nemci so dobili nove cigarete, ki so zelo poceni in nosijo ime "Nemška moč". Neki dopisnik piše v "Vorwaertu" sledeče o teh cigaretah: "Kadar si človek zažge 'Nemško moč', mora takoj občutiti, da mora biti nemška moč silna, če hoče vzdržati uživanje te strašne tvarine. Po prvem dihu, ki ga potegneš, se počutiš, kakor da bi imel morsko bolezen. Če odstraniš papir, se prikaže neka sivkasta zmes, ki ima vonj po čevljarški delavnici v kakšni zatočeni kleti. Zakaj nam Turčija ne pošlje postenega tobaka, da bi človek res užil kakšno cigareto v teh resnih časih?"

Najbrže kade Turki sami radi kaj poštenega, kajti časi so tudi zanje resni.

Iz Kobe na Japonskem poročajo: Pod pritiskom splošnega protesta časnika je japonska vlada dovolila omejena poročila o položaju z ozirom na rižne izgrede. Osemnajst policijskih okrožij (prefektur) je prizadetih vsled izgrediv in vlada je ukazala, da se rekvirira riž in pošlje v te kraje. Kljub temu pa še naraščajo cene rižu in ostalim živilom in položaj je še vedno kritičen.

Iz Curiha poročajo: "Koelnische Volkszeitung" piše: "Zdaj se borimo za življenje ali smrt. Vojna ima odločiti bodočo eksistenco Nemčije. Vprašanje je, ali more naš narod imeti politično in gospodarsko svobodo." — "Koelnische Volkszeitung" je glasilo katoliškega centra.

Iz Helsingfors poročajo: Čez Berlin, da so zavezniške čete na severu okupirale Petrozavodsk ob jezeru Onega, 185 milj severovzhodno od Petrograda.

"ČAS"

Je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe vesti, koristne gospodarske in gošpodimske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Slabotni ljudje

potrebujemo večkrat kako krepčilo, predno se jih ne prime bolezen za trdno in predno se ni prepozno. Vi potrebujete torej toniko, ki bo utrdila ves vaš telesni sestav. Ne odlašajte torej. Nikdar vam ne bo žal, ako poskusite

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenjski balzam). To zdravilo je znano, kot izborna tonika in pravo zdravilo v slučaju, če ste zabasani, če ne morete prebiti, če vas tare mrzlica, če ste v obče slabotni ali če imate neprijetne na jetrih. Mi priporočamo to zdravilo vsem, osobito postaranim in slabotnim osebam. Poskusite ga. Cena 85 centov v vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 večer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE"

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing Housea". Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, knjižbe in drugo vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakke slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzo spekulira in se ji pride na sled, mora takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kak banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasn dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housea, je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojne, so ji takoj prišlo na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vreden, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois. Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonдов.

J. Triner
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš bol denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsa človek mora paziti in hraniti, če to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date na stran, se lahko ceni kot temeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Žrno do zrna pogaja: kamen na kamen palača". Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej prične vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalogate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Posiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.

CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potekarja Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizo cestne železniske postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE.,

KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,

1638 Blue Island Ave.,

(Adv.) Chicago, Ill.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE POD-PORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanjavljajte nova društva. Deset članov (ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečia slovenska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejaete zastoji.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalatelja zasluži popolno zaupanje in čišlanje od strani številnih odjemalcev. Malo povišanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Bralno smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potreščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji stebel in morali smo cene nekoliko povišati. Vsa prijatelji Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanosti, ko moramo veliko več plačati za potreščine, in tudi lekarna stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vspeh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstopkov povzročenih in spooetih v žlodec. Trinerjevo Zdravilno Grenko VINO očisti žledece in odstrani iz notranjšeine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen brlg zlotovnih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovratne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rudeče vino. V zadevi zabasnosti, neprebavnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slabobe, kakor tudi v želodčnih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob premembni žitja ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vaelej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živeev in za mazanje po kopanju nog. Dobite jo v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istočasno za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejše nagrade so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER
MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave.

Chicago, Ill.